เหตุให้เกิดทุกข์

โดย

พระอาจารย์ทูล ขิปฺปปญฺโญ

วัดป่าบ้านค้อ ต. เชือนน้ำ อ. บ้านผือ
จ. อุดรธานี

คำปรารภ

ที่ข้าพเจ้าได้อธิบายในความหมายของตัณหาและขันธ์ห้านี้ ก็เพราะมีหลายคนที่ยังไม่เข้าใจในความหมายที่ถูกต้อง ตีความหมายผิดจากหลักความเป็นจริงไป เมื่อตีความหมายผิดก็จะเกิดความเข้าใจผิดและเกิดความเห็นผิดได้ ถ้าหากเกิดความเห็นผิดการนำไปเป็นอุบายการภาวนาปฏิบัติก็ต้องผิดไป ถึงจะมีความตั้งใจจริงจังแน่วแน่ในการปฏิบัติอยู่ก็ตาม ก็จะเป็นความจริงจังไปในทางที่ผิดไปโดยไม่รู้ตัว สุตมยปัญญา การศึกษาในภาคปริยัตินั้นศึกษาได้ เมื่อศึกษามาแล้วการตีความหมายในหลัก จินตามยปัญญานั้นจะตีความถูกต้องหรือไม่ ถ้าตีความถูกต้องก็จะมีความเห็นชอบในขั้นเริ่มต้น และจะมีความเห็นชอบในการภาวนาปฏิบัติต่อไป

เรื่องของตัณหาและเรื่องของขันธ์ห้า เป็นหลักในการใช้สติปัญญาพิจารณาให้เข้าใจ มิใช่ว่าจะอ่านรู้ตามตำรามาแล้วจะหยุดอยู่เพียงเท่านี้ ต้องใช้สติปัญญามาวิจัยวิจารณ์ให้เกิดความแยบคายอยู่เสมอ จนจิตยอมรับความเป็นจริงจากปัญญาอย่างแจ่มแจ้งชัดเจน เกิดความหายสงสัยภายในจิตเอง เมื่อจิตหายสงสัยเมื่อไรก็จะเกิดการถอนตัวจากสิ่งที่ยึดมั่นถือมั่นเมื่อนั้น ขอให้ผู้ปฏิบัติทั้งหลายจงฝึกสติปัญญาพิจารณาอยู่บ่อย ๆ ความรู้แจ้งเห็นจริงตามความเป็นจริงในสัจธรรมก็จะเกิดขึ้นจากตัวท่านเอง

พระอาจารย์ทูล ขิปฺปปญฺโญ

(พระอาจารย์ทูล ขิปฺปปญฺโญ)

สารบัญ

คำปรารภ	ก
สารบัญ	ข
เหตุให้เกิดทุกข์	๑
นิสัยของมนุษย์	๒
มนุษย์มี ๔ ประเภท	๓
โลกมนุษย์เป็นสถานที่สร้างกรรม	๕
การเวียนว่ายตายเกิดเนื่องจากตัณหา	๘
อย่ายึดมั่นถือมั่น	๑๐
กามตัณหา	๑๕
เรียนรู้ในตำราและรู้จริงจากปัญญา	๒๐
ฝึกพิจารณากัมมัฏฐานห้า	๒๒
กามคุณห้ามีรูปเป็นสำคัญ	๒๓
คำสอนของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์เหมือนกัน	๒๔
เวทนา	๒๕
สัญญา	๒๗
สังขาร	๓๐
สมมุติและสังขารเป็นของคู่กัน	๓๑
วิญญาณ	๓๗
รู้เห็นตามความเป็นจริงด้วยปัญญา	๔๒

เหตุให้เกิดทุกข์

วัฏจักร เป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักแรมของจิตวิญญาณไม่มีกาลสมัย เมื่อใดใจยังมีตัณหาคือ ความอยาก เมื่อนั้นจิตวิญญาณยังต้องการอยู่ในสามภพนี้ตลอดไป มีทั้งสมหวังและผิดหวังมีทั้งสุขและทุกข์ ทั้งหัวเราะและร้องไห้ปนกันไป ในสามภพนี้เป็นสถานที่พักชั่วคราวเท่านั้น จิตวิญญาณจะไปอยู่แบบถาวรตายตัวตลอดไปไม่ได้ จะมีการหมุนเวียนเปลี่ยนไปตามเหตุปัจจัยที่สร้างเอาไว้ จะอยู่ในภพนั้นบ้างอยู่ในภพนี้บ้าง แล้วก็ผ่านไปไม่คงที่ จะมีความพอใจยินดีอยากจะอยู่เป็นหลักฐานตลอดกาลไม่ได้ หรือจะไปที่ไหนอยู่ที่ไหนเอาตามใจชอบก็ไม่ได้เช่นกัน เหมือนกับบุคคลอยู่ในแพกลางมหาสมุทร จะกำหนดทิศทางให้แก่ตัวเองไม่ได้เลย จะไปตกค้างอยู่ที่ไหนอย่างไรก็จะเป็นไปตามกระแสของลม ฉันใด **ผู้จะไปเกิดในภพชาติใดจะมีกรรมเป็นตัวกำหนดให้ไปเกิดในที่นั้น ๆ** ผู้ทำกรรมดีเอาไว้ก็จะได้ไปเกิดในภพชาติที่ดี ผู้ทำกรรมที่ไม่ดีเอาไว้ก็จะได้ไปเกิดในภพชาติที่ไม่ดี กรรมจะให้ความเป็นธรรมแก่ทุก ๆ คน แต่บุคคลไม่ยอมรับผลของกรรมชั่วที่ตัวเองทำเอาไว้ แต่ก็หนีไม่พ้นจะต้องได้รับผลของกรรมชั่วแน่นอน คำว่ากรรมดีและกรรมชั่วนั้นมันเป็นกฎของธรรมชาติ เป็นผลตอบแทนให้แก่เหตุอย่างตรงไปตรงมา จะเรียกว่าศาลโลกที่ตัดสินคดีให้แก่มนุษย์ทั้งหลายก็ว่าได้ ผู้ที่เวียนว่ายเกิดตายอยู่ในภพทั้งสาม จะต้องถูกศาลวัฏจักรตัดสินชี้ขาดให้ทั้งหมด ฉะนั้นจิตวิญญาณที่ชอบเที่ยวเร่ร่อนไปตามวัฏฏะ จะต้องอยู่ในขอบเขตของกฎแห่งกรรมด้วยกันทั้งนั้น ผู้ที่นับถือในศาสนาอะไร หรือผู้ที่ไม่นับถือศาสนาอะไรจะต้องอยู่ในอำนาจกฎแห่งกรรมด้วยกัน ไม่มีจิตวิญญาณใดอยู่เหนือกรรมนี้ไปได้เลย

นิสัยของมนุษย์

นิสัยของมนุษย์เราในโลกนี้ที่เหมือนกัน นั้นคือความอยากและความชอบใจ เป็นต้นเหตุที่จะได้สร้างกรรมให้แก่ตัวเอง อยากในสิ่งใดชอบใจในสิ่งใดจะต้องทำตามใจตัวเอง ถ้าทำอะไรตามความอยากทำอะไรตามความชอบใจ โดยไม่ได้ใช้ปัญญาพิจารณาก่อนจะเป็นการทำที่ผิดมากกว่าถูก แม้การพูดก็เช่นกัน ถ้าพูดตามใจโดยไม่ได้ใช้ปัญญาพิจารณาก่อน การพูดผิดจะมีมากกว่าพูดถูก ตลอดความเห็นความเข้าใจ ถ้าไม่ได้ใช้ปัญญาพิจารณาก่อน ความเห็นความเข้าใจจะเป็นความเห็นผิดความเข้าใจผิดไปโดยไม่รู้ตัว เมื่อมีความเห็นผิดก็จะเกิดความเข้าใจผิด เมื่อเกิดความเข้าใจผิดก็จะเกิดการพูดผิด และการทำผิดเชื่อมโยงต่อกันจึงเรียกว่า กายกรรม วจีกรรม และมโนกรรม คำว่า กรรม ก็แบ่งออกเป็นสองประเภทเรียกว่าสุจริตและทุจริต เช่นทำสุจริตและทำทุจริต พูดสุจริตและพูดทุจริต ความเห็นสุจริตและความเห็นทุจริต จึงเป็นสัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ มิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิด ความเห็นชอบและความเห็นผิดนี้เองจึงเป็นฐานใหญ่ให้เกิดการทำกรรม การทำกรรมดีหรือกรรมที่ไม่ดีก็ขึ้นอยู่กับความเห็นนี้ทั้งนั้น ฉะนั้นการท่องเที่ยวในวัฏจักรก็เนื่องจากความเห็น เป็นตัวสนับสนุนที่สำคัญ เพราะเป็นสื่อสายสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อกรรมทั้งปวง **ถ้ามีความเห็นชอบเป็นธรรม ก็จะเป็นฐานให้สร้างแต่กรรมดี ถ้ามีความเห็นผิด ก็จะเป็นฐานให้สร้างกรรมชั่ว** จะเป็นกรรมดีและกรรมชั่วก็ต้องท่องเที่ยวอยู่ในวัฏฏะนี้ด้วยกัน แต่ก็เที่ยวในลักษณะมีความสุขและมีความทุกข์ต่างกัน ฉะนั้นการท่องเที่ยวของจิตวิญญาณจะเป็นในลักษณะล้มลุกคลุกคลานเรื่อยไป บางชาติอาจไปสู่อบายภูมิ มี นรก เปรต สัตว์ดิรัจฉาน หรือเป็นมนุษย์ที่วิกลจริต เป็นบ้าใบ้เสียสติ หรือรูปร่างลักษณะไม่สมบูรณ์เหมือนมนุษย์ทั่วไป

มนุษย์มี ๔ ประเภท

มนุษย์มีหลายประเภท เช่น **มนุสสเทโว ดูรูปร่างลักษณะเป็นมนุษย์แต่จิตใจเป็นเทวดา** เรียกว่ามนุษย์ใจบุญมีคุณธรรมประจำตัว เป็นผู้มีหิริความละอายในการทำชั่วทางกายและมีความละอายในการพูดชั่วเป็นนิสัย โอตตัปปะเป็นผู้มีจิตใจกลัวในบาปอกุศลและกลัวในผลของบาปจะตามสนอง เป็นผู้มีความรักความสงสารในหมู่มนุษย์ด้วยกัน และมีความรักความสงสารในหมู่สัตว์ทั่วไปเป็นผู้มีนิสัยช่วยเหลือคนอื่นอยู่เสมอ **มนุสสมนุสสานัง ดูรูปร่างลักษณะเป็นมนุษย์และจิตใจก็เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์** เรียกว่าผู้ถึงพร้อมด้วยมนุษย์สมบัติ การทำการพูดจะมีสติปัญญารอบรู้รับผิดชอบในตัวเอง เป็นผู้ไม่อิจฉาพยาบาทจองเวรกับใคร ๆ เป็นผู้มีน้ำใจให้ความเป็นธรรมในมวลหมู่มนุษย์และสัตว์ดิรัจฉานทั่วไป นิสัยของมนุษย์สมบัติจะพรรณนาให้จบในที่นี้ไม่ได้ เพราะเป็นเรื่องยาว ให้สังเกตดูได้ว่ามนุษย์สมบัติอยู่ที่ไหน จะเกิดความอบอุ่นใจเย็นใจกับผู้ได้สัมผัสความซื่อสัตย์สุจริตจะมีพร้อมอย่างสมบูรณ์ เป็นผู้รู้จักตอบบุญแทนคุณแก่ผู้มีพระคุณ เป็นผู้ไม่เห็นแก่ตัว เป็นผู้มีน้ำใจช่วยเหลือแก่ผู้อื่นสัตว์อื่นอยู่เป็นนิตย์ เป็นผู้มีความเข้าใจในเรื่องหัวอกเขาหัวอกเราได้เป็นอย่างดี ไม่เหมือนกับพวก**มนุสสเปโต มนุษย์พวกนี้ ดูรูปร่างจะเหมือนมนุษย์ทุกอย่างก็ตาม แต่จิตใจนั้นเป็นเปรต** ในลักษณะนิสัยของเปรตจะไม่อิ่มพอในความต้องการ มีความหิวกระหายอยู่ตลอดเวลา มีความตระหนี่ขี้เหนียวมิยอมเสียสละแบ่งปันสมบัติที่มีอยู่ให้แก่ใคร ๆ จึงให้ชื่อว่า ความโลภนั้นเอง โลภอะไรบ้างนั้นก็เป็นเรื่องยาว ขอให้วิจัยวิจารณ์ดูเองก็แล้วกัน

มนุสสติรัจฉาโน ดูรูปร่างลักษณะเป็นมนุษย์อยู่ก็ตาม แต่ใจเหมือนสัตว์เดรัจฉาน เป็นคนใจต่ำทราม ไม่มีความละอายในการกระทำของตัวเอง จะหา

ความสุขที่ไหนก็ทำตามใจตัวเอง จะมีคนอื่นเห็นก็ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดา ไม่มีสติปัญญาความสำนึกว่าอะไรควรหรือไม่ควร เป็นผู้มีราคะ โทสะจัด ไม่มีความอดทนทำอะไรไปตามความต้องการ เป็นผู้มีนิสัยเหี้ยมโหดก้าวร้าว ไม่พอใจไม่ชอบใจกับใคร ๆ ก็จะหาวิธีกลั่นแกล้ง ให้คนอื่นเกิดความเสียหายอยู่เรื่อยไป ในลักษณะใจที่เป็นสัตว์เดรัจฉาน จะพรรณนาให้จบลงในหนังสือเล่มนี้ไม่ได้เช่นกัน ให้ทุกคนได้สังเกตดูตัวเองบ้าง ถ้าหากเรามีนิสัยอย่างนี้จะมีวิธีแก้ไขตัวเองได้อย่างไร ในชาติที่เป็นมนุษย์นี้ดีอยู่แล้ว ในชาติหน้าต่อไปเราจะรักษาชาติที่เป็นมนุษย์นี้ได้อีกหรือไม่ จะมีสิ่งใดทำให้เราเปลี่ยนภพชาติของมนุษย์นี้ กลายเป็นภพชาติอื่นไป นั้นคือใจ **ผู้จะไปเกิดในภพไหนชาติใด ใจจะวางทิศทางเอาไว้ทั้งหมด จึงเรียกว่า มโนกรรมเป็นตัวแปรที่สำคัญ** ผู้ไปเกิดในภพของเทวดาอินทร์พรหม ก็คือใจเป็นกุศลกรรม ผู้จะไปเกิดในภพภูมิของเปรต ไปเกิดในหมู่สัตว์เดรัจฉาน หรือจะไปตกนรกทนทุกข์ทรมาน ก็คือใจเป็นอกุศล หรือจะกลับมาเกิดเป็นมนุษย์สมบัติอีกก็ต้องมีคุณธรรมหรือศีลห้าประจำใจ ถามว่าคนบาปมากเมื่อตายไปมีสิทธิ์มาเกิดเป็นมนุษย์ในชาติต่อไปได้อีกหรือไม่ ตอบ มาเกิดไม่ได้ เพราะกรรมชั่วจะพาไปเกิดในอบายภูมิต่อไป เว้นเสียแต่มนุษย์ที่มีบาปน้อยจึงจะได้มาเกิดเป็นมนุษย์ได้ แต่**เศษของกรรมนั้นก็ยังติดตามมาให้ผลในชาตินั้นอยู่** เรียกว่าวิบากกรรม ให้ผลแก่บุคคลที่เกิดมีความแตกต่างกันดังเห็นอยู่ในที่ทั่วไป ใครมาจากภพอะไรนิสัยกิริยาและพฤติกรรมการแสดงออกทางกายและวาจาจะเป็นสื่อให้รู้กันได้

โลกมนุษย์นี้อยู่ในท่ามกลางของจักรวาลอื่น เป็นจักรวาลหนึ่งในแสนโกฏิจักรวาล มีจักรวาลเดียวเท่านี้ที่สัตว์มีชีวิตอยู่ได้ **เป็นจักรวาลที่มีความสมบูรณ์ในธาตุสี่ขันธ์ห้า** มีอากาศธาตุที่เหมาะสมกับมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายให้มีชีวิตอยู่ มีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ และอากาศธาตุ เป็นไปในอุตุสัปปายะ

มนุษย์และสัตว์ที่มีธาตุสี่ ก็อาศัยธาตุสี่ของโลกนี้เป็นอาหารเลี้ยงชีวิตให้อยู่ได้ โลกที่มนุษย์อาศัยอยู่นี้เป็นศูนย์รวมให้แก่จักรวาลทั้งหลาย ส่วนจักรวาลอื่นมนุษย์จะไปอยู่แบบถาวรเป็นครอบครัวสืบพันธุ์เหมือนโลกนี้ไม่ได้ จักรวาลอื่นเพียงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของจิตวิญญาณเท่านั้น แต่ก็อยู่อาศัยได้ชั่วคราว เมื่อถึงกาลเวลาก็กลับมาเกิดในโลกนี้ตามเดิม จะไปเกิดในจักรวาลของเทวดา อินทร์ พรหม ก็อยู่ชั่วคราวแล้วก็กลับมาเกิดในโลกนี้อีก จะไปเกิดในภพของเปรต สัตว์เดรัจฉาน จะไปตกในนรกอเวจีที่มีอายุยาวนานก็ตาม เมื่อหมดกรรมชั่วก็จะกลับมาเกิดในโลกนี้อีกเช่นกัน ฉะนั้นโลกที่มนุษย์อาศัยอยู่นี้จึงเป็นศูนย์รวมของจิตวิญญาณของสัตว์โลกทั่วไป จิตวิญญาณจะไปเที่ยวในจักรวาลใด จะไปเที่ยววัฏจักรใด ก็ต้องมาสร้างกรรมในโลกนี้ทั้งนั้น ใครสร้างกรรมอะไรไว้ดีหรือชั่วอย่างไร ก็จะได้ไปตามกรรมที่ทำไว้นั้นเอง เช่น**ครอบครัวเดียวกันอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขแต่กรรมทำคนละอย่าง คนหนึ่งทำกรรมชั่ว คนหนึ่งทำกรรมดี เมื่อชีวิตหมดไปก็จะแยกทางไปตามกรรมใครกรรมมัน เว้นเสียผู้มีศีลเสมอกัน มีความเห็นเหมือนกันและได้ทำกรรมอย่างเดียวกัน พวกนี้ไปไหนไปด้วยกัน เกิดที่ไหนไปเกิดด้วยกันได้**

โลกมนุษย์เป็นสถานที่สร้างกรรม

ฉะนั้น **โลกมนุษย์นี้เป็นสถานที่สร้างกรรมโดยเฉพาะ คนที่เกิดมาในโลกนี้มีการสร้างกรรมกันหมดทุกคน พระพุทธเจ้าสร้างบารมีก็มาสร้างในโลกมนุษย์ บารมีที่เต็มเปี่ยมสมบูรณ์ก็เต็มอยู่ในโลกมนุษย์นี้ มีดวงตาเห็นธรรมมีสติปัญญาละอาสวกิเลสตัณหาก็ละกันในโลกมนุษย์นี้ หรือ พระอรหันต์อริยสาวกก็เช่นเดียวกันก็ได้มาบำเพ็ญบารมีอยู่ในโลกมนุษย์นี้ จนได้บรรลุมรรคผลนิพพาน ก็ได้บรรลุธรรมในโลกมนุษย์นี้ หรือผู้จะไปตกนรกอเวจี ไปเกิดเป็นเปรต เกิด**

เป็นสัตว์ดิรัจฉาน เป็นอสุรกาย ก็ทำกรรมชั่วอยู่ในโลกมนุษย์นี้เช่นกัน ฉะนั้นโลกมนุษย์จึงเป็นศูนย์กลางเป็นต้นทางของจิตวิญญาณ ที่จะไปท่องเที่ยวในวัฏจักรอื่นต่อไป หรือเหมือนกับท่าอากาศยาน ใครต้องการไปเที่ยวที่ไหนประเทศใดก็ตีตั๋วไปสายการบินนั้น ๆ นี้ฉันใด ใครอยากจะไปสู่ภพไหนชาติใดก็สร้างกรรมประเภทนั้น ๆ ผลของกรรมจะเป็นเครื่องบินพาท่านไปเอง ตามปกติแล้วจิตวิญญาณไปเกิดในที่ไหนจะติดใจพอใจอยู่ในที่แห่งนั้น ถ้าได้เกิดในโลกมนุษย์ก็จะมีความห่วงความอาลัยไม่อยากไปในภพไหนเลย ความห่วงความยินดีนี้เองจึงเป็นตัวถ่วงใจผูกใจเอาไว้ จะเข้าใจว่าโลกมนุษย์นี้มีความสุขดีแล้ว มีสิ่งให้เสพสุขได้ตามใจชอบ ต้องการในสิ่งใดก็พอหาได้ อยากชมวิวทิวทัศน์ความสวยงามของโลกก็มีดู อยากสัมผัสในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะที่ถูกใจก็หาสัมผัสได้ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า โลกมนุษย์นี้มีความงามงอนเหมือนราชรถ มีคำต่อไปว่า **มีผู้โง่เขลาเท่านั้นข้องอยู่ ผู้มีสติปัญญาที่ฉลาดรอบรู้หาข้องอยู่ไม่** ถ้าเราใช้วิจารณญาณพิจารณาในคำสอนของพระพุทธเจ้าในบทนี้จะเป็นอุบายสอนใจตัวเองได้เป็นอย่างดี

ผู้ที่มีความทุกข์เดือดร้อนใจ มีสาเหตุเนื่องจากไม่ยอมรับความจริง สิ่งใดไม่ถูกใจไม่ชอบใจก็จะเกิดความรู้สึกรับในสิ่งนั้นไม่ได้ เป็นในลักษณะเข้าข้างตัวเอง ไม่ยอมรับในสิ่งที่ไม่ถูกใจ ไม่ว่าสิ่งใดจะต้องให้เป็นไปตามใจชอบทั้งหมดไม่ยืดหยุ่น มีความเห็นอย่างไร มีความเข้าใจเป็นอย่างไร ก็อยากให้สิ่งทั้งหมดเป็นไปตามความเข้าใจอย่างนั้น นี้คือศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของโลกไม่ทั่วถึงไม่เข้าใจในกระแสโลกที่มีอยู่เป็นอยู่ตามความเป็นจริง **การศึกษาธรรมก็คือศึกษาหลักของธรรมชาติคือความเป็นจริง ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วมีการตั้งอยู่ชั่วขณะ แล้วก็เปลี่ยนแปลงไปหรือดับไป ความเข้าใจและความเห็นของคนเราย่อมแตกต่างกัน** จะให้ทุกคนมีความเห็นเป็นอย่างเดียวกันนั้นเป็นไปไม่ได้ ความเห็นของนัก

ปราชญ์บัณฑิตก็มีความเห็นเป็นอีกอย่างหนึ่ง ความเห็นของคนพาลสันดานชั่วก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง **ในโลกนี้มีทั้งนักปราชญ์และคนพาลอยู่ร่วมกัน ความคิดความเห็นย่อมมีความแตกต่างกัน**ไปเป็นธรรมดา ถ้าหากคบกับนักปราชญ์ก็จะไม่มีปัญหาเกิดขึ้น เมื่อจำเป็นจะต้องได้อยู่ในกลุ่มคนพาลก็ต้องหาทางออกที่ยืดหยุ่นอ่านนิสัยของคนพาลสันดานชั่วให้เข้าใจ ในธาตุแท้ของคนพาล มีความประพฤติเป็นอย่างไร **คนพาลก็คือคนพาล จะเอาอะไรให้สมบูรณ์แบบไม่ได้ คนที่ใจต่ำทรามการทำการพูดเขาไม่ได้คิดถึงเหตุและผล เขาก็จะทำจะพูดให้ถูกกับใจเขาเท่านั้นเอง จะเอาความประพฤติในการทำการพูดของคนพาลให้ถูกกับความต้องการของเราทั้งหมดไม่ได้ ต้องรู้จักให้อภัยกับคนประเภทนี้ เพราะเขายังไม่มีสติปัญญารับผิดชอบในการทำการพูดของเขาได้**

บัณฑิตกับคนพาลก็มีความอยากอยู่ในตัว แต่ใช้ความอยากที่แตกต่างกัน การทำกรรมก็ทำไปคนละอย่างกัน คำว่ากรรม ก็คือการกระทำทางกาย และวาจามโนกรรมเป็นใหญ่เป็นประธานในความอยากทั้งปวง การทำทางกายและวาจาจะออกมาจากความอยากของใจนี้ทั้งหมด การทำผิดทำถูก พูดผิดพูดถูกจะเป็นผลสะท้อนเข้าหาใจ ฉะนั้นการแก้ไขปัญหาของความอยากต้องแก้กันที่ใจนั้นคือ ความเห็น ความเห็นนี้เองจึงเป็นเข็มทิศให้ใจได้เป็นไป **ถ้าใจมีความเห็นชอบก็จะเป็นความอยากไปในทางที่ถูก ถ้าใจมีความเห็นผิดก็จะเกิดความอยากไปในทางที่ผิด** จึงเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้มีการกระทำกรรมชั่วต่อไปยาวนาน และเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้เกิดการพูดผิดทำผิดเกิดขึ้น ฉะนั้นความเห็นที่ประกอบด้วยความอยาก จึงเป็นจุดเริ่มต้นในการปฏิบัติธรรม เพราะความอยากยังเป็นดาบสองคม **ความอยากของคนพาลจะเป็นผลนำไปสู่ทุคติโดยถ่ายเดียว ความอยากของนักปราชญ์บัณฑิตจะเป็นผลนำไปสู่สุคติและส่งผลให้ถึงพระนิพพานได้** ดังบาลีว่า **ตณฺหาย ตรติ โอฆํ** ตัณหาคือความอยากจะเป็นพลังส่งให้ผู้ปฏิบัติได้

ข้ามพ้นไปจากโอฆสงสาร ผู้จะนำเอาตัณหาคือความอยากมาปฏิบัติให้เกิดผลดีได้ ผู้นั้นจะต้องมีสติปัญญาที่ดี มีความฉลาดรอบรู้ตามหลักความเป็นจริง ให้เป็นไปตามไตรลักษณ์อยู่เสมอ หรืออย่างน้อยให้มีสติปัญญาฉลาดรอบรู้ในการบำเพ็ญความดีคือบุญกุศล **ผู้จะบำเพ็ญบุญกุศลได้ผู้นั้นก็ต้องรู้จักบาปอกุศล ว่าการทำบาปทำอย่างไร ผลของบาปเป็นอย่างไร ถ้าเข้าใจในบาปอกุศลดี มีหิริความละอายในการทำบาป โอตตัปปะ มีความกลัวต่อผลของบาปที่จะตามสนองแก่ตัวเอง ผู้นั้นก็จะเลือกทำแต่กรรมดี คือบุญกุศลตลอดไป จนกว่าจะได้เข้าสู่มรรคผลนิพพาน**

การเวียนว่ายตายเกิดเนื่องจากตัณหา

การเวียนว่ายเกิดตายในสามภพนี้ ก็เนื่องจากตัณหา คือความอยากเป็นต้นเหตุ เช่น กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา ตัณหาทั้งสามนี้ผู้ปฏิบัติต้องศึกษาให้เข้าใจ เพื่อจะได้แก้ไขไม่ให้ใจหลงไปตามตัณหา ความอยากของใจนี้เองที่ไปเกิดในภพต่าง ๆ ความอยากนี้จะเป็นเหตุให้ได้สร้างกรรม คำว่ากาม หมายถึง ความยินดีความพอใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ได้ผูกขาดจำกัดเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง ความชอบใจในสิ่งใด อารมณ์แห่งความชอบใจความพอใจเรียกว่า อิฏฐารมณ์ ที่เกิดขึ้นในสิ่งที่ชอบใจ ตัณหา หมายถึง ความอยากของใจโดยเฉพาะ ความอยากนี้ก็จะเป็นไปตามความพอใจและชอบใจ ถ้าความชอบใจในทางดีก็จะเกิดความอยากในทางที่ดี ถ้าความชอบใจในทางที่ไม่ดีก็จะเกิดความอยากในทางที่ไม่ดี ถ้าความพอใจชอบใจไปในทางโลก ความอยากก็จะเป็นไปในทางโลก ถ้าความชอบใจพอใจในทางธรรม ความอยากก็จะเป็นไปในทางธรรม ฉะนั้นความอยากจึงเป็นไปตามความพอใจและชอบใจที่เรียกว่า กาม จะแบ่งออกเป็นสองหมวดใหญ่ด้วยกัน เพื่อให้ผู้อ่านได้ศึกษาและนำไปปฏิบัติตามความสามารถ

ของตน **๑. วัตถุกาม ๒. กิเลสกาม** ทั้งสองกามนี้จะมีตัณหาคือความอยากครอบคลุมไว้อย่างแน่นหนา จึงยากแก่สติปัญญาจะฝ่าฟันให้กระจายหลุดออกจากใจได้ แต่ไม่เหลือวิสัยไปจากสติปัญญาที่มีความฉลาดเฉียบแหลมรู้จักวิธีขุดคุ้ยแยกแยะตีแผ่กามตัณหาออกมาให้รู้เห็นให้แจ่มแจ้งชัดเจน

วัตถุกามนี้ก็แยกออกเป็นสองประเภทด้วยกัน ๑. วัตถุกามที่มีวิญญาณครอง ๒. วัตถุกามที่ไม่มีวิญญาณครอง วัตถุกามที่มีวิญญาณครองเป็นสังหาริมทรัพย์ หมายถึง สัตว์ที่เป็นกรรมสิทธิ์ของเรารับผิดชอบอยู่ มีความห่วงอาลัยผูกพันว่าสัตว์นั้นเป็นของของเรา ใจมีความอาวรณ์ห่วงใยอาลัยผูกใจไว้กับสัตว์นั้นอยู่ ก็เกิดความยึดมั่นถือมั่นว่าอยากให้อยู่ร่วมกันไปตลอดกาล ไม่อยากพลัดพรากจากกัน จะอยู่กินหลับนอนที่ไหนก็อยากอยู่ร่วมกัน อยากจะสัมผัสอารมณ์แห่งความรักต่อกันอยู่ตลอดเวลา ถ้าหากเกิดความไม่เที่ยงมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น จำเป็นจะต้องพลัดพรากจากกันไปจะอดใจไม่ได้เลย จะเกิดความทุกข์ใจไม่สบายใจกินไม่ได้นอนไม่หลับ ร้องไห้เสียใจแทบสติจะล่มสลาย ความอยากให้ชีวิตของเขาให้อยู่เป็นคู่ชีวิตของเราก็จะเป็นความจริงเกิดขึ้น นั้นคืออนิจจัง ความไม่เที่ยง แต่เราจะทำให้เที่ยงโดยความเข้าใจเอง เมื่อสิ่งนั้นไม่เป็นไปตามความเข้าใจ ก็จะเกิดความทุกข์เดือดร้อน นี้เรียกว่าเรามีความเข้าใจผิดจากหลักความเป็นจริง หรือไม่รับความเป็นจริงในสิ่งที่เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไม่รับความจริงว่า ชีวิตเกิดจากสิ่งที่ตายเป็นเราก็ต้องตายเหมือนกัน ชีวิตเกิดจากสิ่งที่เป็นทุกข์เราก็ต้องมีความทุกข์ ชีวิตเกิดจากสิ่งที่ไม่เที่ยงเราก็ไม่เที่ยง ชีวิตเกิดจากสิ่งไหน เราก็จะเป็นไปตามสิ่งนั้น นี้คือการพิจารณาให้ถูกต้องตามหลักความเป็นจริง เพื่อให้เกิดความรู้จริงเกิดความเห็นจริงตามหลักสัจธรรมที่ถูกต้องด้วยสติปัญญาของตัวเอง

อย่ายึดมั่นถือมั่น

ถ้าหากเราไม่แก้ไขในความยึดมั่นถือมั่นห่วงใยในหมู่สัตว์นี้ได้ **เมื่อชีวิตเราตายไปเมื่อไร ใจเราก็จะมาเกิดเป็นลูกของสัตว์ตัวที่เราห่วงอยู่นั้นเอง เพราะความห่วงความยึดมั่นเป็นตัวก่อภพก่อชาติ ยึดติดในสิ่งใดใจก็จะเกิดในสิ่งนั้น ๆ ต่อไป** ตลอดญาติพี่น้องเพื่อนฝูงและลูกหลาน ถ้าจิตยึดติดผูกพันอยู่ เมื่อตายไปจิตก็จะยึดติดเกิดในคนกลุ่มนี้ต่อไป ถึงจะได้บำเพ็ญบุญกุศลมามากแล้วก็ตาม บุญกุศลนั้นจะช่วยให้ไปเกิดในสุคติสวรรค์ไม่ได้ เพราะจิตหาที่ยึดติดมีที่เกิดเอาไว้แล้ว อุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่นในปัจจุบันมีกำลังแรงมาก จึงยากจะหลุดออกไปได้ ในคำโบราณท่านสอนไว้ว่า เมื่อคนกำลังจะตายให้เตือนว่า พุทโธ ธัมโม สังโฆ หรือบอกว่าอย่าห่วงอะไรเลย ให้ผู้กำลังจะตายได้มีสติสำนึกได้ เพื่อไม่ให้จิตไปยึดติดอยู่กับสิ่งใด ๆ ในช่วงขณะจิตจะออกจากร่างกายนี้จึงเป็นจุดที่สำคัญ ผู้จะไปสวรรค์ผู้จะมาเกิดเป็นมนุษย์ หรือผู้จะไปตกอบายภูมิ นรก เปรต สัตว์ดิรัจฉาน หรือไปเกิดเป็นพวกอสุรกายที่เป็นวิญญาณเร่ร่อนจรจัดก็อยู่ในช่วงนี้เอง **ถ้าผู้เคยภาวนาปฏิบัติจะรู้จักในวิธีหลีกออกจากกอบายภูมิได้ ถึงเขาเคยได้ทำบาปกรรมที่ไม่ดีเอาไว้ไม่มากนัก เขาจะนึกถึงแต่กรรมดีที่ทำเอาไว้แล้ว จิตมีความร่าเริงในบุญ กุศล เมื่อตายไปไม่ต้องบวชลูกหลาน ไม่ต้องให้พระมาสวดมาติกาบังสุกุล เขาก็จะไปสู่สุคติด้วยบุญกุศลของเขาเองได้ ถ้าผู้ทำบาปกรรมเอาไว้มากมาย ถึงนิมนต์พระมาสวดมาติกาบังสุกุลและบวชลูกหลานจูงก็จะไม่มีผลอะไร เขาก็จะไปตามกรรมชั่วที่เขาทำไว้แล้ว บุญกุศลก็จะได้แก่ผู้มีชีวิตอยู่เท่านั้น**

จะมีคำถามว่า การทำบุญอุทิศไปให้ผู้ตายจะได้รับหรือไม่ ตอบ ผู้ตายที่ไม่ได้รับส่วนบุญจากญาติ มี ๔ จำพวก ๑. ผู้ตายไปเกิดในสวรรค์ ๒. ผู้ตายไป

ตกนรก ๓. ผู้ตายไปเกิดเป็นมนุษย์แล้ว ๔. ผู้ตายไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน ทั้ง ๔ ประเภทนี้ไม่มีสิทธิ์จะได้รับบุญกุศลจากญาติที่อุทิศไปให้ **ผู้จะได้รับบุญกุศลจากญาติได้**มี ๑ ใน ๑๒ ของเปรต หมู่เปรต ๑๒ จำพวกนี้ **มีจำพวกหนึ่งที่เป็นเปรตกำลังจะหมดในบาปกรรมอกุศล พร้อมที่จะเกิดเป็นมนุษย์ได้แล้ว เมื่อได้รับบุญกุศลจากญาติอุทิศให้ก็จะได้รับทันที** ส่วนเปรตจำพวกที่มีบาปกรรมมีมากอยู่ จะรับผลบุญที่ญาติอุทิศไปให้ไม่ได้เลย จะต้องรับผลของบาปกรรมต่อไป จนกว่ากรรมนั้นจะเบาบางลงจึงจะรับส่วนบุญจากญาติได้ **การที่ทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตายไปนั้นเป็นสิ่งที่ดี เป็นวิธีที่ให้ระลึกนึกถึงพระคุณต่อผู้มีพระคุณแก่เรา ท่านจะได้รับหรือไม่ได้รับเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ให้เราได้กระทำในส่วนที่ดีเพื่อระลึกคุณท่านก็แล้วกัน** การทำบุญอุทิศนี้ เราจะนึกอุทิศให้แก่ใคร ๆ ก็ทำได้ ถึงคนอื่นสัตว์อื่นจะไม่ได้เป็นเครือญาติของเราก็ตาม เมตตาธรรม กรุณาธรรม ความรักความสงสารเราที่มีอยู่จะแบ่งบุญกุศลนี้ให้แก่เพื่อนเกิดแก่เจ็บตายด้วยกัน จึงเป็นสิ่งที่ควรทำอย่างยิ่ง เป็นวิธีฝึกนิสัยไม่เป็นผู้เห็นแก่ตัวจะทำใจให้เป็นมิตรกับทุก ๆ คน ให้ความสุขให้ความเป็นธรรมแก่สัตว์ทุกหมู่เหล่า ถ้าทำได้อย่างนี้ เมื่อเกิดในภพชาติต่อไปจะได้เป็นใหญ่ มีพวกพ้องบริวารที่ให้ความเคารพต่อเรา มีมากมายมหาศาลทีเดียว

วัตถุกามที่ไม่มีวิญญาณครอง หมายถึง สมบัติที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้านเรือน ที่ดิน หรือสังหาริมทรัพย์ พวกเงินทองกองสมบัติต่าง ๆ ที่เรามีอยู่และเป็นสมบัติของเราในเรื่องของทางโลก ในแง่ของกฎหมายในสมมุติว่าเป็นสมบัติของเราเท่านั้น ถ้าดูผิวเผินก็ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาไป ในโลกนี้จะมีสมบัติเป็นปัจจัยอาศัย ให้ความสุขแก่ผู้เป็นเจ้าของเป็นอย่างดีและให้เกิดความทุกข์แก่ตัวเราได้เช่นกัน ฉะนั้นความสุขและความทุกข์ไม่มีในวัตถุสมบัตินั้นเลย สมบัติเป็นธาตุของโลกมีอยู่ในโลกนี้ตลอดทุกยุค ทุกสมัย สมบัตินี้จะมีอยู่เป็นคู่ของ

โลกตลอดกาล ทั้งอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันจะมีอยู่เป็นคู่ของโลกตลอดไปไม่มีที่สิ้นสุด มนุษย์ที่ได้เกิดมาก็ต้องอาศัยสมบัติของโลกนี้เลี้ยงชีวิตให้อยู่ได้ เมื่อมีชีวิตอยู่ก็อาศัยกันไปอยู่กันไปใครจะเข้าใจว่าสมบัตินี้เป็นของของเราก็คิดเอาเองได้ แต่สมบัติโลกก็จะไม่เข้าใครออกใคร เป็นปกติความเป็นกลางและเป็นความจริงอยู่ในตัวมันเอง **แต่มนุษย์เรามีความเข้าใจไปว่า สมบัตินี้เป็นของของเรา แต่ก็เข้าใจถูกตามสมมุติในขณะเรามีชีวิตอยู่เท่านั้น เมื่อถึงวันที่ตายจากสมบัตินี้ไป ในคำว่าสมบัติของเราก็หมดความหมาย** ไม่มีใครหาบหามเอาสมบัติของโลกไปได้เลย จะมีสมบัติมากหรือน้อยก็เพียงมาอาศัยกันอยู่ชั่วคราวเท่านั้น ถึงสมบัติจะเป็นของประจำโลกก็ตาม **แต่คนผู้มีสมบัติจะหลงในสมบัติเอง เมื่อเกิดความหลงในสมบัติเมื่อไร ใจก็จะเกิดความห่วงความอาลัยอาวรณ์และผูกใจไว้กับสมบัตินั้นจนลืมตัว**

ใจที่หลงวนเวียนเกิดตายเพราะหลงในวัตถุสมบัตินี้มีมากทีเดียว จะเป็นชาติใดภาษาใดฐานะเป็นอย่างไรอาชีพอะไรไม่สำคัญ ก็นับได้ว่าเป็นผู้หลงสมบัติของโลกมาก่อนทั้งนั้น แต่ปัจจุบันชาตินี้ใครจะมีอุบายวิธี มีสติปัญญาแก้ปัญหาของใจที่หลงสมบัติของโลกนี้ได้อย่างไร ก็ต้องใช้ความสามารถเฉพาะตัว ใครจะมาหลงยึดติดผูกพันในสมบัติของโลก ผู้นั้นก็จะได้มาเกิดตายอยู่ในโลกนี้ตลอดไป ฉะนั้นผู้ปฏิบัติต้องมาแก้ไขใจที่มาหลงสมบัติของโลกนี้ โดยใช้สติปัญญาอบรมใจสอนใจให้รู้ความจริงในสมบัติของโลก ใช้ปัญญาพิจารณาว่า สมบัติของโลกที่เราเป็นเจ้าของอยู่ มีส่วนไหนบ้างเมื่อเราตายไปจะได้เอาติดตัวไปได้ ให้ใช้หลักฐานมายืนยันด้วยเหตุผลว่า เราเห็นผู้มีฐานะที่ดีตายไปแล้วหลายคน ในช่วงที่เขามีชีวิตอยู่ สมบัติทั้งหลายจะเป็นของกูมาตลอด เมื่อเขาตายไป คำว่าของกูเอาไปด้วยไม่ได้เลย ให้ใช้ปัญญาพิจารณาอยู่เสมอว่า ไม่มีสมบัติอะไรเป็นของเราที่แน่นอน เมื่อถึงคราวที่เปลี่ยนแปลงสมบัติที่เรารักก็จะต้องพลัดพรากจากกัน

ถึงชีวิตจะมีอยู่อาจถูกอัคคีภัย อุทกภัย วาตภัย โจรภัย ทำให้สมบัติที่เรารักได้พลัดพรากจากเราไปได้ หรือสมบัติยังมีอยู่เราจะตายจากสมบัตินี้ไปก็ได้ เมื่อใจยังห่วงในสมบัตินี้อยู่ก็จะได้มาเกิดใหม่ เกิดเป็นมนุษย์บ้าง เกิดเป็นเปรตบ้าง เกิดเป็นสัตว์ดิรัจฉานบ้าง แล้วมาผูกพันยินดีอยู่ในสมบัตินั้นต่อไป เพียงสมบัติเท่านี้ก็ทำให้ใจได้มาเกิดมาตายในโลกนี้ได้ เมื่อไรจะมีสติปัญญามาแก้ไขปัญหานี้ให้หมดไปจากใจ ความหลงใหลเข้าใจผิดคิดว่าสมบัตินี้เป็นของของเราจะแก้ไขได้ด้วยสติปัญญาที่ฉลาดเท่านั้น

กิเลสกาม หมายถึงใจที่มีราคะ โทสะ โมหะ ที่ยังลุ่มหลงอยู่ในกามคุณ คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ กิเลสกามนี้ยิ่งมีความละเอียดอ่อนมาก จึงยากแก่ผู้มีสติปัญญาทรามที่จะแก้ได้ วัตถุกามที่ได้อธิบายมาแล้วยังแก้ไม่ได้ ทั้งที่เป็นวัตถุกามอันหยาบสุดและแก้ไขได้ง่าย แต่เราก็ไม่ยอมที่จะแก้ไขให้หมดไปจากใจ ไฉนจะมาแก้ไขให้ กิเลสกาม ให้หมดไปจากใจได้เล่า **แต่ก็ไม่เหลือวิสัยถ้าเรามีสติปัญญาที่ดีมีความฉลาดรอบรู้อย่างเฉียบแหลม สามารถแยกกิเลสและใจให้ออกจากกันได้ ถ้าทำได้อย่างนี้ สติปัญญาก็จะสอดแทรกเข้าหาใจได้ทันที** เมื่อยังมีกิเลสตัณหาห้อมล้อมใจไว้อยู่ก็ยากที่ใจจะได้รับแสงสว่าง จากความรู้ความฉลาดจากสติปัญญาได้ เมื่อใจยังหลงใหลในกามคุณอยู่ จะมารับรู้ข่าวสารอันเป็นความจริงจากสติปัญญาไม่ได้เลย นี้เรียกว่าใจตกอยู่ในที่มืดบอด เรียกว่า อวิชชา หลงระเริงอยู่กับรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะจนลืมตัว เรียกว่า โมหะ เมื่อโมหะ อวิชชา ยังปิดบังใจให้มืดมิดอยู่อย่างนี้ จึงเป็นตโม ตมะ ใจที่มืดบอดตามกระแสโลกมาแล้ว ก็จะมืดบอดตามกระแสโลกต่อไป เมื่อไรใจจะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารความเป็นจริงจากสติปัญญา เรามีความจริงอะไรที่จะให้ปัญญานำไปสอนใจได้บ้าง ใจที่หลงไปตามกิเลสกามมายาวนานจนเกิดความเคยชินลืมตัวไปแล้ว การเสพในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ

ก็ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาหาจุดแก้ไขไม่ได้เลย

เราเป็นนักปฏิบัติจะมีอุบายวิธีเอาความจริงอะไร เข้าไปหักล้างความเห็นผิดของใจนี้ได้ จะเอาทุกข์ โทษ ภัย ที่เกิดจากกามคุณไปสอนใจด้วยวิธีใด ใจจึงยอมรับความจริง เมื่อใจยังมัวเมาหลงใหลอยู่ในกามคุณอยู่อย่างนี้ ถ้าสติปัญญาไม่ฉลาดพอตัวจะสอนใจไม่ได้เลย การสอนใจให้คลายจากกามคุณได้ต้องใช้เหตุผลที่มีข้อมูลถูกต้องชัดเจนเท่านั้นที่จะนำไปสอนใจได้ ใจได้สะสมความเห็นผิดติดอยู่ในกามคุณอย่างแนบแน่นมายาวนาน จนกลายเป็นนิสัยความเคยชิน เกิดมาในชาติไหนใจก็ได้สัมผัสในกามคุณมาตลอด จะว่ากามคุณเป็นสิ่งเสพติดระดับโลกก็ไม่ผิด ทุกชาติทุกภาษาจะหลงติดในกามคุณนี้ด้วยกัน แม้แต่ภพของสัตว์ดิรัจฉานก็เสพติดอยู่ในกามคุณนี้ ชาติของมนุษย์ทั่วโลกก็เสพติดอยู่ในกามคุณ เทพภูมิต่าง ๆ ในสวรรค์ก็มีการเสพติดในกามคุณนี้เช่นกัน แต่เสพทางใจ ฉะนั้น **กามคุณจึงเป็นสิ่งเสพติดระดับโลก** ไม่มีหมอคนใดในโลกนี้จะผลิตยามาแก้โรคเสพติดในกามคุณนี้เลย มีแต่หมอผลิตยามาบำรุงเพื่อประกอบเสพกามคุณเท่านั้น มนุษย์จึงได้ติดงอมแงมกันทั่วโลก ไม่มีใครคิดจะรักษาโรคนี้ให้หายไปจากใจบ้างเลย จะว่าโรคติดเชื้อเป็นกรรมพันธุ์ก็ไม่ผิด **โรคเสพติดชนิดนี้มีวิธีรักษาให้หายขาดได้ ผู้ค้นพบยาขนานนี้ในครั้งแรก ชื่อว่า สมณโคดม หรือ พระพุทธเจ้านั้นเอง จึงตั้งชื่อยาว่า ธรรมโอสถ** ในครั้งพุทธกาลมีผู้กินยาขนานนี้ได้หายจากโรคเสพติดในกามคุณเป็นจำนวนมาก ตำรายานี้ก็ได้สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ในยุคนี้ผู้ปรุงยาอาจจะไม่ได้สัดส่วน หรือปรุงยาผิดสูตร กำลังยาจึงอ่อนจึงแก้โรคกามคุณไม่ได้ผลเท่าที่ควร

ฉะนั้นการปฏิบัติธรรมในยุคนี้สมัยนี้ การตีความในธรรมะต่างคนก็มีสิทธิ์จะตีความได้ เมื่อตีความออกมาอย่างไรก็นำไปปฏิบัติและสอนคนอื่นอย่างนั้น เมื่อตีความออกมาไม่เหมือนกัน จึงกลายเป็นก๊กเป็นเหล่าว่าเป็นสายโน้นสายนี้

เกิดขึ้น สายนั้นปฏิบัติอย่างนั้น สายนี้ภาวนาอย่างนี้ แต่ละสายก็ประกาศว่า วิธีนี้ถูกต้องตรงต่อมรรคผลนิพพานที่สุดแล้ว สายอื่นถ้าไม่ภาวนาปฏิบัติอย่างนี้จะไม่ถูกต้อง แต่ละสายจะพูดกันอย่างนี้อย่างผูกขาด จึงมีความสับสนเกิดขึ้นในหมู่นักปฏิบัติทั้งหลาย จะมีใครเป็นผู้ตัดสินว่าสายไหนผิดสายไหนถูก ในยุคนี้จึงยากที่จะตัดสินได้ ถึงท่านจะรู้อยู่เต็มใจก็จะแก้ไขในความเห็นนี้ไม่ได้เลย ดังมีนิทานเรื่องของตาบอดคลำช้าง ใครคลำถูกที่ไหนก็ประกาศออกไปว่าช้างเป็นอย่างนี้ ถ้าจะเอาบอดกลุ่มนี้มาตกลงกันว่าช้างตัวจริงเป็นอย่างไร บอดทุกคนก็จะยืนยันว่าเราได้สัมผัสช้างตัวจริงด้วยกัน จะหาข้อยุติจากกลุ่มตาบอดนี้ไม่ได้เลย ถึงจะมีผู้ตาดีรู้เห็นช้างทั้งตัวจะไปพูดให้ตาบอดเหล่านี้เชื่อ พวกบอดเหล่านี้ก็จะไม่เชื่ออยู่นั้นเอง นี้ฉันใด **การตีความหมายในธรรมออกมาอย่างไร ก็จะปฏิบัติและสอนผู้อื่นไปตามนั้น** มีความมั่นใจในวิธีของตัวเองสูง จะว่าถึงยุคสมัยในกลุ่มกาลามสูตรก็คงไม่ผิด ในสิ่งที่ผิด แต่มาเข้าใจว่าถูก การปฏิบัติที่เป็นมิจฉาแต่เข้าใจว่าปฏิบัติเป็นสัมมา ความเห็นอย่างนี้ก็จะเป็นความเห็นผิดต่อไป ถึงจะมีผู้รู้ดีรู้ชอบรู้จริงในมรรคผลนิพพานมาอธิบายความจริงให้ฟัง ก็จะรับไม่ได้อยู่นั้นเอง

กามตัณหา

กิเลสกามนี้มีความละเอียดอ่อนมาก จึงยากแก่ผู้ปฏิบัติจะละให้หมดไปจากใจ แต่ไม่เหลือวิสัยแก่ผู้มีสติปัญญาที่ฉลาดรอบรู้ กิเลสกาม วัตถุกาม ทั้งสองพูดรวมกันว่า กามตัณหา เป็นตัวสมุทัย ที่จะเป็นตัวก่อเหตุเป็นปัจจัยโยงใยให้เกิดทุกข์ ในอริยสัจสี่ที่ทุกคนได้อ่านในตำรามาแล้ว **พระพุทธเจ้าได้ทรงยกเอาทุกข์ที่เป็นความจริงมาเป็นหลักเริ่มต้น** เพราะทุกข์เป็นผลที่เกิดจากกามตัณหาก็จริง จะไปละกามตัณหาเลยทีเดียวไม่ได้ **ในภาคปฏิบัติแล้วต้องเอาทุกข์ที่เป็นผล**

ส่วนหยาบมาเป็นหลักพิจารณา เพราะทุกข์มีอยู่กับตัวเรามีความรู้สึกสัมผัสทางกายและใจอยู่ตลอดเวลา เอาทุกข์มาพิจารณาวิจัยวิเคราะห์ให้รู้เห็นด้วยสติปัญญาของเราเอง ความทุกข์เป็นสิ่งที่ทุกคนไม่ต้องการ เป็นสิ่งที่ทรมานกายและใจให้อดทนได้ยาก แต่ก็จำใจรับเพราะเกิดมาในกองทุกข์นี้แล้ว เมื่อเราไม่ต้องการในผลที่เป็นทุกข์อย่างนี้ **วิธีที่จะแก้ไขป้องกันไม่ให้ทุกข์เกิดขึ้น ก็ต้องใช้สติปัญญาขุดคุ้ยหาที่มาของทุกข์ว่าเกิดจากเหตุอะไร ถ้าเข้าใจและรู้เห็นในเหตุให้เกิดทุกข์ได้ชัดเจนแล้ว วิธีที่จะทำลายในเหตุนั้นไม่ให้ก่อตัวขึ้นอีกก็จะเป็นของง่าย** เหตุให้เกิดทุกข์คือกามตัณหาจึงเป็นหลักใหญ่ที่จะต้องชำระให้หมดไปจากใจ ทำลายเหตุที่เกิดทุกข์ให้ถูกกับจุดและเป้าหมาย **มิใช่ว่าจะไปแก้ทุกข์ด้วยความสงบของสมาธิตามที่เข้าใจกัน วิธีทำสมาธิให้จิตมีความสงบนั้น เป็นเพียงวิธีหลบทุกข์ไปชั่วคราว** เหมือนกับเอาก้อนหินไปวางทับกอหญ้าเอาไว้ เมื่อเอาก้อนหินออกหญ้าก็เกิดขึ้นในที่นั้นต่อไป นี้ฉันใด ใจที่หลบทุกข์อยู่ในสมาธิความสงบก็ฉันนั้น วิธีนี้จึงไม่ถูกต้องตามหลักการที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แต่อย่างใด

ขอให้ผู้ปฏิบัติได้ศึกษาวิธีการปฏิบัติเพื่อละกามตัณหา ตามหลักเดิมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แล้ว และตีความหมายในคำว่า กามตัณหาให้ถูกต้อง ถ้าไม่เข้าใจก็ยากที่จะทำลายกามตัณหาให้หมดไปจากใจได้ **เพราะกามตัณหาเป็นรากเหง้าเค้ามูลใหญ่ให้แก่กิเลสทั้งปวง เป็นเหตุเป็นปัจจัยเชื่อมโยงไปให้ภพชาติต่าง ๆ และเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้เกิดความทุกข์กายและเกิดความทุกข์ใจนานาประการ หรือเรียกว่า เป็นศูนย์รวมใหญ่ของกิเลสทั้งปวง** จะเป็นความโลภ ความโกรธ ความหลง ราคะ ความกระสันในความรักความใคร่ความกำหนัดย้อมใจ ก็เป็นผลเกิดขึ้นจากกามตัณหาเป็นต้นเหตุด้วยกันทั้งนั้น เหมือนกันกับฝักหมามุ่ยที่อยู่ใกล้เรา เมื่อขนมาถูกตัวเมื่อไรก็จะเกิดคันทรมานเป็นอย่างมาก จะเอายามาแก้ก็หายได้ชั่วคราว ทีหลังก็คันอีกแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอีก ถ้าผู้มีความฉลาดก็จะขุด

รากเหง้าเครือหมามุ่ยทิ้งเสีย ต่อไปก็จะไม่ทนทุกข์ทรมานในการคันอีกต่อไป นี้ฉันใด ใจที่เป็นทุกข์ดิ้นรนอยู่ในโลกนี้ จะมาทำสมาธิให้ใจมีความสงบเพื่อหลบความทุกข์กายความทุกข์ใจก็ย่อมทำได้ แต่ก็จะหายทุกข์ได้ในชั่วขณะที่จิตมีความสงบอยู่เท่านั้น เมื่อจิตถอนออกจากความสงบมาก็เจอทุกข์อีกเหมือนเดิม ทุกคนก็เคยสัมผัสในความสงบมาแล้ว กิเลสน้อยใหญ่ได้หมดไปจากใจหรือยัง จะตอบแทนได้เลยว่ายัง เพราะวิธีนี้ไม่ใช่วิธีละกิเลสตัณหาให้หมดไปจากใจแต่อย่างใด เป็นวิธีหลบกิเลสชั่วคราวเท่านั้น หลักสำคัญคือใช้สติปัญญาทำลาย กามตัณหาให้หมดไปจากใจให้ได้เท่านั้นจึงจะถูกต้อง

การทำสมาธิก็ควรภาวนาต่อเนื่องกันอยู่เสมอ เพื่อความสุขใจสบายใจไปได้บางครั้งบางคราว หรือทำเพื่อให้เกิดกำลังใจจะนำไปเสริมปัญญาเท่านั้น ถ้าปัญญาไม่เคยฝึกไว้ก่อนไม่เคยพิจารณาในสัจธรรมอะไรเลย กำลังใจที่เกิดจากสมาธิก็จะนำไปเสริมปัญญาไม่ได้เลย เหมือนกับปากกาที่ซื้อมาในราคาแพง ถ้าเขียนหนังสือไม่เป็นปากกาก็ไม่มีความหมายอะไร หรือเหมือนกับแว่นตาอย่างดีมีราคาแพง ให้คนตาบอดสวมใส่จะมีความหมายอะไรกับแว่นตานั้น นี้ฉันใดใจที่มืดบอดด้วยสติปัญญาไม่เคยฝึกคิดพิจารณาในหลักสัจธรรมมาก่อน ไม่เคยคิดในเรื่อง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตามาก่อน สมาธิก็เป็นได้ตามแบบฉบับของพวกดาบสฤาษีเท่านั้น ขณะนี้เราเป็นชาวพุทธก็ต้องปฏิบัติภาวนาให้ถูกกับศาสนาพุทธในคำว่า สมถะและวิปัสสนาแต่ละวิธีต้องศึกษาให้เข้าใจ ว่าสมถะปฏิบัติอย่างนี้ การเจริญวิปัสสนาปฏิบัติอย่างนี้ มีนักปฏิบัติหลายท่านพูดว่า จะภาวนาปฏิบัติตามแนวทางของพระพุทธเจ้า เมื่อภาวนาเอาจริงเมื่อไร จะเป็นไปในความสงบแบบฤาษีกันทั้งนั้น แต่ก็ยังตั้งความหวังไว้ว่า ปัญญาจะเกิดขึ้นจากความสงบนี้ แม้ผู้สอนก็สอนกันในลักษณะนี้ ผู้ปฏิบัติตามก็ต้องเชื่อตามนี้และภาวนาอย่างนี้ การตีความในวิธีทำสมาธิก็ไม่แตกต่างกัน เพราะมีความมุ่งหวังอยู่ในความสงบ

เหมือนกัน จะแตกต่างในคำบริกรรมซึ่งไม่เป็นสิ่งที่สำคัญ ถ้าจิตมีความสงบได้ คำบริกรรมนั้นใช้ได้ทั้งหมด การตีความในวิปัสสนารู้สึกว่ามีความแตกต่างกันในบางสำนัก มีความแตกต่างกันอย่างไรให้ท่านไปศึกษาดูเองก็แล้วกัน เหตุผลพอเชื่อถือได้หรือเชื่อไม่ได้ให้ท่านเป็นผู้ตัดสินด้วยตนเองก็แล้วกัน

กามตัณหา เป็นเรื่องละเอียดอ่อนและเป็นเรื่องใหญ่ จะไปละอาสวกิเลสด้วยวิธีทำสมาธิความสงบให้หมดสิ้นไปจากใจไม่ได้ เหมือนกินยาแก้ปวดหรือฉีดยาชาเพื่อระงับปวดได้ชั่วคราวเท่านั้น เมื่อหมดฤทธิ์ยาความเจ็บปวดก็กำเริบขึ้นมาอีกเหมือนเดิม นี้ฉันใด การทำสมาธิความสงบก็เป็นในลักษณะฉันนั้น จะเอาไปละกิเลสตัณหา จะเอาไปละมิจฉาทิฏฐิความเห็นผิดของใจไม่ได้เลย วิธีนี้พระพุทธเจ้าเคยได้ทำมาแล้ว ๕ ปีกว่า ก็ละกิเลสตัณหาไม่ได้ การทำสมาธิความสงบของพระองค์มีความชำนาญมาก **ในขณะจิตอยู่ในความสงบของสมาธิ กิเลสตัณหาน้อยใหญ่ก็เหมือนหมดไปสิ้นไปจากใจ เมื่อจิตถอนออกจากสมาธิความสงบแล้วกิเลสตัณหาน้อยใหญ่ก็เกิดขึ้นที่ใจตามเดิม** พระองค์เห็นว่าวิธีอย่างนี้มิใช่เป็นไปเพื่อละอาสวกิเลสตัณหา ไม่เป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์ ไม่เป็นไปเพื่อความรู้แจ้งเห็นจริงในสัจธรรม ไม่เป็นไปในมรรคผลนิพพานแต่อย่างใด พระองค์จึงได้ลาดาบสทั้งสองนั้นไปเสีย เพื่อแสวงหาอุบายวิธีอย่างอื่นต่อไป **ในที่สุดพระองค์ก็ได้ค้นพบในอุบายวิธีการเจริญวิปัสสนา พระองค์เห็นว่าเป็นอุบายวิธีที่ถูกต้องที่สุดแล้ว** จึงได้ตั้งใจเจริญในวิปัสสนานี้ต่อไปอย่างต่อเนื่อง **ในช่วงที่พระองค์ได้เจริญวิปัสสนาอยู่นั้น ความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าก็ย่อมมี พระองค์ก็ทำสมาธิเป็นอุบายพักใจเพื่อให้เกิดกำลัง เสริมสติปัญญาพิจารณาในหลักความเป็นจริงต่อไป ในที่สุดพระองค์ก็ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าอย่างสมบูรณ์ จากนั้นพระองค์ก็ได้เรียบเรียงอุบายวิธีปฏิบัติอย่างถูกต้องที่สุด และง่ายต่อการปฏิบัติเพื่อบรรลุแห่งมรรคผลนิพพาน ในครั้งพุทธกาลที่มีผู้บรรลุเป็นพระอริยเจ้าได้ง่าย**

ก็เพราะท่านเหล่านั้นได้ปฏิบัติถูกต้องตามอุบายวิธีของพระพุทธเจ้านั้นเอง

กามตัณหานี้จึงเป็นต้นเหตุที่สำคัญ เป็นตัวแปรสภาพให้ใจได้เปลี่ยนไปในภพทั้งสาม เป็นตัวนำที่จะให้เกิดความอยากในภพทั้งปวง เช่น ภวตัณหาหมายถึง ความอยากในภพที่ชอบใจ วิภวตัณหา ความไม่อยากในภพที่ไม่ชอบใจ ภพที่ชอบใจเป็นอย่างไร ภพที่ไม่ชอบใจเป็นอย่างไร จะได้แยกอธิบายให้ผู้อ่านได้เข้าใจ เพื่อจะได้นำไปเป็นอุบายสอนตัวเอง ภพที่ชอบใจและภพที่ไม่ชอบใจนี้อยู่ในที่เดียวกัน สมมุติว่าเทพเทวดา เมื่ออยู่ในภพนี้ก็มีความดีใจชอบใจในภพของเทวดา เรียกว่า ภวตัณหา ความพอใจอยากอยู่ในภพนี้ตลอดไป ภพนี้ก็เป็นสิ่งที่ไม่เที่ยงเป็นภพที่เปลี่ยนแปลงได้ เมื่อผลบุญที่ทำไว้หมดไปก็จะลงมาเกิดในโลกมนุษย์อีก ความไม่ชอบใจในภพของมนุษย์ จึงเรียกว่า วิภวตัณหา เมื่อมาเกิดในภพของมนุษย์ก็เกิดความยินดีพอใจในโลกมนุษย์อีก เรียกว่า ภวตัณหา เมื่อทำกรรมที่ไม่ดีเอาไว้ก็จะได้ไปเกิดในภพของเปรต ภพของพวกสัตว์ดิรัจฉานก็ไม่อยากจะไปเกิดในภพนั้น ๆ จึงเรียกว่า วิภวตัณหา อธิบายให้รู้เพียงเท่านี้คิดว่าท่านคงเข้าใจ หรือเทียบได้อีกว่า เราอยู่ที่ไหนเป็นสถานที่ชอบใจ เรียกว่า ภวตัณหา ถ้าได้ย้ายไปอยู่ที่อื่นเป็นสถานที่ไม่ชอบใจเรียกว่า วิภวตัณหา ภพที่ไปดีหรือไม่ดี ชอบใจหรือไม่ชอบใจ จึงไม่เป็นสิ่งสำคัญ เพราะกรรมจะเป็นตัวกำหนดให้เป็นไปเอง ตัวสำคัญที่สุดคือ กามตัณหา ถ้าทำลายกามตัณหาให้หมดไปจากใจได้เพียงอย่างเดียวเท่านี้ กิเลสตัณหาน้อยใหญ่ก็จะหมดสิ้นไป เพราะกามตัณหาเป็นแม่ทัพใหญ่เป็นหัวหน้าทีมให้แก่กิเลสทั้งปวง ถ้าเราเข้าใจในหลักการอย่างนี้ก็จะง่ายในการปฏิบัติธรรม

ภพชาติต่าง ๆ ที่พวกเราและสัตว์ทั้งหลายเกิดตาย ๆ อยู่ในโลกนี้มีความทุกข์อย่างไร เราก็นำเอามาพิจารณาในเรื่องของความทุกข์นั้น ๆ จนทำให้ใจเกิดความสลดสังเวชและกลัวในการเกิดอีกต่อไป ให้ใจมีความเห็นชอบรู้จริงตามความเป็น

จริงว่าเกิดมาในโลกนี้มีแต่ความทุกข์ให้ผลอยู่ตลอดเวลา เช่น สภาวทุกข์ คือทุกข์ประจำขันธ์ รูปขันธ์ มีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ อาศัยกันอยู่ แต่ละธาตุก็ให้ผลเป็นทุกข์ต่อเนื่องถึงใจอยู่ตลอดเวลา ธาตุดินจะเกิดผลให้ใจได้รับทุกข์อย่างมากทีเดียว มีโรคภัยเกิดขึ้นในธาตุดินมากดังเห็นกันอยู่ที่โรงพยาบาลหรือในสถานที่อื่น ๆ ทั่วไป เมื่อมีอายุมากเท่าไรร่างกายก็ยิ่งทรุดโทรม กำลังกายก็ยิ่งถดถอยมีความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า กระดูกเส้นเอ็นก็เสื่อมสภาพไป ถ้ามีโรคภัยเกิดขึ้นซ้ำเติมความทุกข์ก็เพิ่มความรุนแรงมากขึ้น เมื่อชีวิตในวัยหนุ่มร่างกายยังมีความแข็งแรง จะเกิดความลืมตัวเพราะมัวเมาอยู่กับกิเลสตัณหา เพลิดเพลินอยู่กับรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ จนลืมตัวไปว่าเราเองได้รับความสุขที่สมใจ อีกไม่นานก็จะเกิดความเปลี่ยนแปลงให้เกิดเป็นทุกข์ได้ การหลงใหลติดใจในกามคุณนี้มีทั้งมนุษย์และสัตว์ดิรัจฉานทุกประเภท ถึงสัตว์จะพูดไม่ได้ ในกิริยาและพฤติกรรมการแสดงออกก็รู้ได้ว่าเป็นทุกข์ ฉะนั้นการใช้ปัญญาพิจารณาตามความเป็นจริงอยู่อย่างนี้ จึงเรียกผู้นั้นว่ามีความเพียรและมีการปฏิบัติธรรม การศึกษาธรรมก็คือใช้ปัญญาพิจารณาความเป็นจริงที่มีอยู่ในตัวเอง และสิ่งภายนอกให้เป็นไปในอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

เรียนรู้ในตำราและรู้จริงจากปัญญา

ขณะนี้ผู้ปฏิบัติไม่สนใจในการพิจารณาทางปัญญา ไม่สนใจในการวิจัยวิเคราะห์ตรึกตรอง ไม่ต้องคิดพิจารณาให้เสียเวลา อยากรู้ธรรมะหมวดไหนก็ไปอ่านในตำราก็รู้ได้ อยากรู้เรื่องอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ก็ไปศึกษาในตำราก็รู้ความจริงนี้ได้ **การเรียนรู้ในตำราและรู้จริงจากปัญญา จะมีความแตกต่างทางจิตใจ** เหมือนกับอาหารสำเร็จรูป เราอยากรับประทานอาหารประเภทไหนก็ซื้อรับประทานอิ่มได้ ถ้าอาหารนั้นทำกับมือเราเองรับประทานเอง ในความรู้สึกจะเกิดความพอใจในฝีมือเราเอง ถึงร้านอาหารเขาเลิกไปก็ไม่เกิดความเดือดร้อน เพราะ

เราทำอาหารรับประทานเองได้อยู่แล้ว นี้ฉันใด การอาศัยความรู้จากผู้อื่นยกยื่นธรรมะให้ก็ฉันนั้น ก็จะเป็นธรรมะที่ยืมจากผู้อื่นมารู้เท่านั้น ถ้าผู้อื่นไม่อธิบายให้ฟังก็จะนั่งซึมเซ่อเหม่อลอย จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวเองไม่ได้เลย **ถ้าเราฝึกสติปัญญาพิจารณาในหลักความเป็นจริงอยู่บ่อย ๆ ใจก็จะเกิดความแยบคายในปัญหานั้น ๆ ใจก็จะละจากความเห็นผิดได้ การภาวนาปฏิบัติก็จะก้าวหน้าไปด้วยดี** ไม่มีอุปสรรคขัดขวางให้เสียเวลาแต่อย่างใด เหมือนกับได้โชเฟอร์ขับรถที่ดีมีฝีมือเราก็นั่งไปด้วยความปลอดภัย ถ้าได้โชเฟอร์ขี้เมาก็จะพาให้เราตกคลองไปด้วย ถ้าเรามีความชำนาญในการขับรถด้วยตนเองมีความมั่นใจในฝีมือตัวเอง การดูเส้นทางและอ่านป้าย รู้จักไฟเขียว ไฟแดง รู้กฎจราจร การขับรถก็จะมีความปลอดภัยไปถึงจุดหมายปลายทางที่ต้องการ นี้ฉันใด การภาวนาปฏิบัติก็ฉันนั้น **ถ้าได้ครูอาจารย์ดีก็มีความโชคดีไป ถ้าได้ผู้นำที่ไม่รู้อุบายปฏิบัติที่ถูกต้อง ก็จะเป็นปัญหาในการปฏิบัติธรรมเป็นอย่างมากทีเดียว** ถ้าเราฝึกตนให้เป็นที่พึ่งของตนได้ สติปัญญาเราดีมีเหตุผลอย่างพอเพียง จะไม่ต้องเสี่ยงต่อการภาวนาปฏิบัติธรรมแต่อย่างใด

ธาตุดินจึงเป็นหลักให้แก่ธาตุอื่น ๆ ให้รวมตัวอยู่ได้ เป็นธาตุที่แข็งแกร่งให้ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ ได้ทรงตัวเป็นรูป ถึงธาตุอื่นจะมีความสำคัญก็เป็นเพียงธาตุประกอบกัน อยู่ในธาตุดินนี้ทั้งสิ้น ให้สังเกตดูว่าพระอุปัชฌาย์ให้กัมมัฏฐานแก่พระเณรที่บวชใหม่ ก็ให้กัมมัฏฐานห้าล้วนแล้วแต่เป็นธาตุดิน เช่น เกศาผม โลมาขน นะขาเล็บ ทันตาฟัน ตะโจหนัง ทั้งห้านี้มีอยู่ภายนอกสัมผัสด้วยตาได้ กัมมัฏฐานห้านี้มีอยู่กับทุก ๆ คน **การบอกกัมมัฏฐานห้าให้ผู้บรรพชาอุปสมบทนั้น เป็นพิธีกรรมทางพุทธศาสนา บวชให้ถูกต้องตามพุทธประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนาน เพื่อให้พระเณรได้นำไปพิจารณาด้วยปัญญาให้รู้เห็นในความสกปรกโสโครกของร่างกาย ไม่ให้ใจเกิดความกระสันยินดี ให้ใจ**

เกิดนิพพิทาความเบื่อหน่ายคลายกำหนัดในกามคุณ ให้พิจารณาด้วยปัญญา ในกัมมัฏฐานห้าของตนเองและของผู้อื่น ให้เป็นไปในสามัญลักษณะในความสกปรกโสโครกเหมือนกัน ถ้ารู้เห็นเป็นไปตามความจริงอยู่อย่างนี้ ความยินดีที่อยากจะสัมผัสก็คลายออกจากใจไปได้ มองดูตัวเองและเห็นใคร ๆ ก็จะเป็นซากศพเคลื่อนที่ไปเสียทั้งหมด ถ้านอนอยู่ร่วมกันก็เหมือนได้อยู่ในป่าช้าผีดิบดูน่าสะอิดสะเอียนเบื่อหน่าย ไม่มีความสวยงามไปตามโมฆบุรุษ โมฆสตรีที่มืดบอดแต่อย่างใด ความเข้าใจ ความเห็นเป็นอย่างนี้เรียกว่า สัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบถูกต้องตามความเป็นจริง แมลงผึ้งแสวงหาเกสร แมลงวันแสวงหาของบูดเน่า นักปราชญ์แสวงหาความจริง ขณะนี้เราเป็นอะไร และแสวงหาอะไรกันแน่ ให้ดูใจเราก็แล้วกัน

ฝึกพิจารณากัมมัฏฐานห้า

กัมมัฏฐานห้านี้ให้เราพิจารณาดูว่า ใจมีความรักหลงใหลอยู่ในกัมมัฏฐานอะไรในตัวเรา หลงในกัมมัฏฐานในตัวเองข้อใด เราก็จะไปหลงใหลในคนอื่นข้อเดียวกัน ฉะนั้นการพิจารณากัมมัฏฐานให้ดูใจเราว่า มีความรักใคร่ในข้อไหนให้เอาข้อนั้นเป็นหลัก ข้ออื่นให้พิจารณาเสริมโยงต่อกันไป สมมุติว่าใจเราหลงหนังก็ใช้ปัญญาพิจารณาหนังให้มากที่สุด ไม่ว่าหนังเราและหนังของคนอื่นก็ให้พิจารณาลงสู่ความสกปรกโสโครกเหมือนกัน เพราะหนังเป็นตัวหลอกให้คนหลงรักกันได้ง่าย เป็นตัวดึงดูดกิเลสตัณหาภายในใจให้เกิดขึ้นชนิดตั้งหลักไม่ทัน จนลืมตัวมั่วกันไปไม่มีความละอายแก่ใจอะไรเลย การพิจารณาอสุภะกัมมัฏฐานนี้ถ้าผู้มีปัญญาดีจะพิจารณาออกไปอย่างกว้างขวางพิสดารได้ ถ้าผู้มีปัญญาน้อยก็ให้ฝึกคิดพิจารณาอยู่บ่อย ๆ ปัญญาก็จะค่อยขยายออกไปได้กว้างขวางเช่นเดียวกัน หรือจะ**พิจารณาผม ขน เล็บ ฟัน ก็พิจารณาลงสู่ความสกปรกเหมือนกับหนังก็**

ได้ จะพิจารณาลงสู่ธาตุดินส่วนอื่น ๆ เช่นเนื้อ เอ็น กระดูก ม้าม หัวใจ ตับ ไต สิ่งเหล่านี้ก็พิจารณาลงสู่ธาตุดินและความสกปรกโสโครกอยู่เสมอ ส่วนธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ ที่ประกอบกับธาตุดินนี้อยู่ก็ให้พิจารณาในลักษณะเดียวกัน เมื่อใช้ปัญญาพิจารณาอยู่บ่อย ๆ ใจก็จะยอมรับความจริง **หรือให้พิจารณาว่าอีกวันหนึ่งกายกับใจก็จะแยกทางกันไป** เมื่อใจออกจากร่างกายเมื่อไรธาตุทั้งสี่ก็จะสูญสลายจากกันแน่นอน ถ้าเอาไปเผาก็จะเหลือแค่กระดูกออกมาให้เห็น ถ้าทิ้งไว้ไม่กี่วันก็จะเน่าส่งกลิ่นเหม็นเป็นอย่างมาก ถ้าฝังในดินธาตุสี่ก็จะสลายไปตามธาตุเดิมของเขา ให้เราพิจารณาอยู่บ่อย ๆ ใจก็จะค่อยรู้เห็นตามได้ เพราะปัญญาเป็นตาให้แก่ใจได้รู้เห็นตามความเป็นจริง

กามคุณห้ามีรูปเป็นสำคัญ

รูปที่ชอบใจจึงเป็นเรื่องใหญ่ที่ทำให้คนและสัตว์ได้มาหลงเกิดตายอยู่ในโลกนี้ **เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ก็ออกมาจากรูปนี้ทั้งนั้น** ความผูกพันยินดีในความรักความใคร่ ความพอใจในกามคุณที่มีในรูปนี้จึงมีกำลังเป็นอย่างมาก จึงยากแก่ผู้มีสติปัญญาน้อยจะผ่านไปได้ แต่ไม่เหลือวิสัยแก่ผู้มีสติปัญญาที่ฉลาดเฉียบแหลม เรียกว่ามหาสติมหาปัญญาที่มีกำลังพอตัว สามารถจะทวนกระแสของโลกนี้ ผ่านไปไม่มีปัญหาอะไร ถ้าสติปัญญามีกำลังน้อยก็จะถูกกระแสของวัฏฏะดูดดึง ให้จิตติดอยู่กับกระแสโลกเกิดตายต่อไปยาวนานทีเดียว **ผู้ภาวนาปฏิบัติต้องใช้สติปัญญาพิจารณาให้รู้เห็น ทุกข์โทษภัย ในการเกิดขึ้นตั้งอยู่ชั่วขณะแล้วดับไปมาเป็นหลักพิจารณา** เพราะทุกข์ทั้งหลายเกิดขึ้นจากสมุทัย ที่ใจหลงอยู่ในเรื่องของกามตัณหานี้อยู่แล้ว **ถ้าทำลายกามตัณหาให้หมดสิ้นไปจากใจไม่มีเชื้อที่จะเกิดเป็นภพชาติอีกต่อไป ถ้าภพชาติไม่มี ทุกข์โทษภัยจะมีมาจากที่ไหน** อุบายวิธีอย่างที่อธิบายมานี้ผู้ปฏิบัติต้องศึกษาให้เข้าใจ เพื่อจะได้หาอุบาย

ชำระให้หมดไปจากใจโดยเร็ว **ในชาตินี้ต้องพยายามอย่างเต็มที่ ถ้ามีความเพียรพยายามอยู่ความสำเร็จถึงจะไม่สมบูรณ์เต็มที่ ก็ยังดีกว่าที่จะปล่อยให้กิเลสตัณหาครอบครองหัวใจไปตลอดกาล** ทำให้ลดลงได้บ้างก็พอจะมีกำลังใจต่อสู้กันไป ในชาตินี้กิเลสตัณหายังไม่หมดสิ้นไป ชาติหน้าเมื่อได้เกิดมาในยุคศาสนาของพระศรีอริยเมตไตรย หรือศาสนาของพระพุทธเจ้าองค์ต่อไป เราก็จะได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น เมื่อเรามีนิสัยปัญญาวิมุตติ ก็จะทำให้ใจหลุดพ้นมีความบริสุทธิ์ ในขณะที่ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้านั้นเอง

คำสอนของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์เหมือนกัน

พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์เหมือนกันทั้งหมด ดังกล่าวไว้โดยย่อที่ว่า **การไม่ทำบาปทั้งปวง การบำเพ็ญบุญกุศลให้ถึงพร้อม การทำใจให้มีความบริสุทธิ์หมดจดจากอาสวะทั้งหลาย ดังคำว่า ปญฺญาย ปริสุชฺฌติ จิต จะมีความบริสุทธิ์หมดจดอย่างสมบูรณ์ได้เนื่องด้วยปัญญาเท่านั้น** อย่างอื่นจะไม่ทำให้จิตเกิดความบริสุทธิ์จากกิเลสตัณหาได้เลย ถึงจะทำสมาธิให้จิตมีความสงบในระดับไหนก็ตาม จะทำให้จิตเกิดความบริสุทธิ์เป็นพระอริยเจ้านั้นไม่ได้ ถึงจะมีความชำนาญใน รูปฌาน อรูปฌานอยู่ก็ตาม กิเลสตัณหาน้อยใหญ่ก็จะมีอยู่ที่ใจเหมือนเดิม ไม่ได้ลดละให้หมดไปจากใจแต่อย่างใด ในช่วงนั้นอำนาจของฌาน มีกำลังอยู่จะบังคับไม่ให้กิเลสตัณหาออกทำงานได้เท่านั้น เมื่อกำลังของฌานเสื่อมลงไปเมื่อไร กิเลสตัณหาภายในใจก็โผล่หัวออกมาเหมือนคนธรรมดาทั่วไป หรือฌานยังไม่เสื่อม เมื่อตายไปในช่วงนั้นก็จะไปเกิดในพรหมโลกชั้นใดชั้นหนึ่ง พวกนี้จะมีอายุอยู่ในพรหมโลกยาวนานมาก **เมื่ออำนาจฌานเสื่อมลงเมื่อไรก็จะกลับมาเกิดในโลกมนุษย์นี้อีกตามเดิม ก็จะมาหลงใน รูป เสียง กลิ่น**

รส โผฏฐัพพะ หลงในแสง เสียง สี อันตระการตาในโลกมนุษย์นี้อีกต่อไป ผู้ที่มีสติปัญญาที่ดีมีความฉลาดรอบรู้ในสมาธิ ไม่หลงติดอยู่ในความสงบ และมีปัญญารอบรู้ในฌาน จะมีความสำนึกได้ว่า **การหลงอยู่ในฌานนี้จึงทำให้เสียเวลา** ล่าช้าที่จะเข้ากระแสแห่งมรรคผลนิพพาน ฉะนั้นผู้ปฏิบัติที่ดีจะมีสติปัญญาบากบั่นตัดกระแสของกิเลสตัณหาให้หมดไปสิ้นไปจากใจโดยเร็ว ไม่ต้องไปวกวนโค้งไปมาตามฌานให้เสียเวลา นี้คือความเห็นที่เป็นสัมมาทิฏฐิที่สมบูรณ์

เวทนา

เวทนา หมายถึงอารมณ์ของใจ อารมณ์นี้มีลักษณะ ๓ ประเภท คือ อารมณ์แห่งความสุขใจ อารมณ์แห่งความทุกข์ใจ อารมณ์ที่เฉย ๆ ภายในใจ อารมณ์ในลักษณะนี้เรียกว่า นาม เป็นเพียงอาการของใจเท่านั้น อารมณ์ทั้งสามนี้มีอยู่ที่ใจของทุก ๆ คน ส่วนอารมณ์เฉย ๆ ภายในใจก็มีได้เป็นครั้งเป็นคราว เรียกว่าใจไม่มีอารมณ์ในความสุขและในความทุกข์นั่นเอง อารมณ์ในลักษณะนี้จะไม่ให้คุณให้โทษแก่ใจแต่อย่างใด ไม่เหมือน**อารมณ์แห่งความสุข และอารมณ์แห่งความทุกข์ อารมณ์ทั้งสองนี้จะมีความรุนแรง** ทำให้ใจมีปฏิกิริยาในความรู้สึกได้อย่างชัดเจน **ถ้าผู้มีสติปัญญาที่ดีมีความฉลาดรอบรู้ จะเอาอารมณ์ทั้งสองนี้มาเป็นอุบายในการปฏิบัติได้เป็นอย่างดี ถ้าผู้มีสติปัญญาไม่ดี เมื่อมีอารมณ์ในลักษณะนี้เกิดขึ้นจะลืมตัวไป ไม่ได้คิดพิจารณาในเหตุและผลที่เป็นต้นทางแต่อย่างใด** ถ้าเป็นอารมณ์ที่ชอบใจก็จะเกิดความยินดีเพลิดเพลินจนลืมตัว ถือว่าเป็นความสุขของชีวิตที่ทุกคนมีความต้องการเป็นอย่างมาก เมื่อสมหวังแล้วก็จะเกิดความต้องการ พยายามวิ่งเต้นขวนขวายในสิ่งที่จะอำนวยความสุขให้มากยิ่งขึ้น จึงมีการลืมตัวมั่วกันไป ไม่ได้พิจารณาในเรื่องความทุกข์ที่จะเกิดขึ้นแต่อย่างใด อารมณ์ที่เป็นความสุข อารมณ์ที่เป็นความทุกข์นี้มีอยู่ในจิตแห่งเดียวกัน

เป็นห่วงเกาะพันกันอยู่อย่างแนบสนิททีเดียว ในจังหวะไหนห่วงที่เป็นความสุขลอยขึ้นก็ถือว่าเป็นความสุข อนิจจังในการเปลี่ยนแปลงห่วงของความสุขกลับตัวลง ห่วงของความทุกข์ลอยตัวขึ้น ทุกคนไม่ต้องการ ห่วงไหนจะตั้งอยู่นานหรือไม่นานขึ้นอยู่กับเหตุนั้น ๆ เป็นตัวกำหนดให้เป็นไป

อารมณ์แห่งความสุข อารมณ์แห่งความทุกข์ภายในใจนี้เป็นของคู่กัน เป็นเหตุเป็นผลให้แก่กันและกัน ดังคำว่า อารมณ์แห่งความสุขอยู่ที่ไหน อารมณ์แห่งความทุกข์อยู่ในที่นั้น แต่คนเราจะเลือกเอาแต่สิ่งที่ถูกใจตัวเอง สิ่งที่ไม่ชอบใจก็พยายามที่จะแก้ไขให้ถูกใจอยู่เสมอ ส่วนมากแก้ไม่ถูกจุดก็จะเป็นเหตุตอกย้ำให้เกิดทุกข์มีความรุนแรงมากขึ้น ทุกคนไม่ต้องการอารมณ์ที่เป็นทุกข์ แต่มีความขยันหมั่นสร้างเหตุให้เกิดทุกข์เป็นนิสัย ถ้าอารมณ์ไม่พอใจเกิดขึ้นก็โวยวายไม่ต้องการ เหมือนกับยุคเศรษฐกิจเฟื่องฟู ทุกอย่างจะสวยหรูกันไปทั้งหมดยืมเงินธนาคารมาลงทุนทำธุรกิจอะไรจะมีกำไรคล่องตัวไปหมด ทำอะไรลงไปจะเป็นเงินเป็นทองไหลมาเทมาเข้าตำราที่ว่า เมื่อบุญมากาจะกลายเป็นหงส์ เมื่อบุญลงหงส์จะกลายเป็นกา นี้ฉันใด อารมณ์แห่งความสุขและความทุกข์จะผลัดกันขึ้นลงไปตามเหตุและปัจจัยไปในตัวมันเอง อารมณ์ของใจที่เปลี่ยนไปเนื่องจากการสัมผัสในอายตนะภายนอกมาเป็นองค์ประกอบ เช่น ตาสัมผัสรูปที่น่ารัก หูสัมผัสเสียงที่ชอบใจ จมูกสัมผัสกลิ่นหอม ลิ้นสัมผัสรสอาหารที่ถูกใจ กายสัมผัสที่นั่งนอนอันสบาย จึงทำให้เกิดอารมณ์ที่สุขใจขึ้น ตรงกันข้ามถ้าสัมผัสใน รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะที่ไม่ชอบก็จะเกิดอารมณ์แห่งความทุกข์ใจเกิดขึ้นได้เช่นกัน ฉะนั้นอารมณ์ที่เป็นสุขเวทนา และอารมณ์ที่เป็นทุกขเวทนาจึงเป็นเหตุที่มาจากความอยากคือตัณหาด้วยกัน ถ้าไม่มีตัณหาคือความอยากภายในใจ ถึงจะได้สัมผัสในอายตนะอะไรก็ไม่ทำให้ใจเกิดอารมณ์แห่งความสุขและอารมณ์แห่งความทุกข์ภายในใจแต่อย่างใด เรียกว่าเป็นผู้มีสติปัญญารอบรู้ในต้น

เหตุของอารมณ์ทั้งหมดแล้ว

ผู้ปฏิบัติในยุคนี้จะตีความหมายในคำว่าเวทนา ยังไม่สมบูรณ์แบบ จะไปแยกเอาความทุกข์กาย มาเป็นตัวกำหนดเพียงอย่างเดียว ดังได้ยินผู้ปฏิบัติพูดอยู่เสมอว่า ภาวนาอดทนต่อเวทนาไม่ได้เดี๋ยวปวดแข้งขาปวดหลังผ่านความทุกข์ทรมานไปไม่ได้เลย แสดงว่าไม่ชอบใจในความทุกข์ที่เกิดขึ้น สมมุติว่า ถ้าผ่านทุกข์ไปได้แล้วคิดว่าจะมีความสุขใจจะนั่งภาวนาไปกี่ชั่วโมงก็นั่งกันอยู่ได้ ก็เลยเข้าใจไปว่าเราภาวนาดี มีความก้าวหน้าในการภาวนาเป็นอย่างมาก นี้คือผู้ไม่รู้จักคำว่า เวทนา ทำไมไม่ชอบในความทุกข์ แต่ไปชอบใจในความสุข ความสุขที่เราชอบใจอยู่นั้นเป็น สุขเวทนา ผู้ภาวนาก็ยังไม่รู้อยู่นั้นเองว่ากำลังหลงอยู่ในโมหสมาธิ จะหลงความสุขที่เกิดจากสมาธิและหลงความสงบต่อไป ในคำว่าหนีจากปากจระเข้ไปอาศัยอยู่ปากเสือ คำว่า **เวทนาอนิจจา เวทนาเป็นสิ่งที่ไม่เที่ยง นี้เราไปอาศัยอยู่ในสุขเวทนา เป็นสิ่งที่ไม่เที่ยงด้วยกัน จะไปหลงอยู่ในความสุขที่ไม่เที่ยงทำไม ถ้าไปติดในความสุขของสมาธิอยู่บ่อย ๆ จะเกิดความหลงได้ จะเกิดความตีใจพอใจอยากสงบสุขอยู่อย่างนี้ตลอดไป แต่ละวันแต่ละชั่วโมงจะมีความฝักใฝ่ในสมาธิความสงบนี้เป็นนิสัย ไม่สนใจในการแก้ปัญหาให้แก่ใจแต่อย่างใด** ใจมีความหลงใหลในอารมณ์อย่างใดต้องแก้ไขให้หมดไป มิใช่ว่าจะมาติดใจในอารมณ์แห่งความสุขของสมาธิเพียงเท่านี้ หรือได้รับอุบายการภาวนาปฏิบัติจากครูอาจารย์มาอย่างไรก็ปฏิบัติไปอย่างนั้น ถ้าอย่างนี้ก็ยากที่จะเข้าใจในคำว่าเวทนาที่ถูกต้อง

สัญญา

สัญญา หมายถึงความจำ ความจำนี้ก็ยังเป็นดาบสองคมอยู่นั้นเอง ถ้าใจมีอารมณ์ฝักใฝ่ไปในทางต่ำ ก็จะไปจำเอาในสิ่งที่จะให้เกิดกามคุณ ไปจำเอาในรูป

เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะน่าชอบใจ ทำให้เกิดความรู้สึกในความรักความใคร่พอใจในกามคุณมากขึ้น หรือผู้ที่เคยสัมผัสในกามคุณมาแล้ว ก็จะไปจำเอาเรื่องเก่า ๆ เน่า ๆ มาอวดโชว์ใจอยู่เสมอ เมื่อใจยังมีความโง่เขลาอยู่ทั้งรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ก็จะเกิดความหลงไปตาม กามตัณหา หลงตามความอยากต่อไป ความจำจะมีเหตุปัจจัยเชื่อมโยงกันได้ในชาติปัจจุบัน ในชาติปัจจุบันนี้จะแบ่งออกเป็นสองกาล ๑. อดีตกาล ๒. ปัจจุบันกาล ทั้งสองกาลนี้มีความสัมพันธ์กับสัญญาความจำทั้งนั้น ส่วนมากจะจำในสิ่งที่ชอบใจ เช่น รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะที่ผ่านไปแล้วนานก็ตาม ก็จะสมมุติ จำเอาสิ่งที่ผ่านไปแล้วมาฝังใจอยู่เสมอ เรียกว่าสัญญาจำเอาโดยสมมุติ หรือสัญญาจำในปัจจุบัน ขณะนี้มีความพอใจในกามคุณอย่างไร ก็จะจดจำฝังแน่นไว้ที่ใจไม่รู้ลืม จำในรูปลักษณะมีความสวยงามอย่างไร มีผิวพรรณอย่างไรกิริยาเป็นอย่างไร จะสมมุติจำได้อย่างฝังใจทีเดียว หรือไปจำเสียงที่ไพเราะเสนาะหู หรือคำพูดในความรักต่อกัน ให้คำมั่นสัญญากันในเรื่องอะไรก็จะจำได้ทั้งหมด เมื่อจำได้ในลักษณะนี้ก็จะเชื่อมโยงต่อกันไปในรูป ในเวทนา ในสังขาร ในวิญญาณ เชื่อมโยงกันอย่างไรจะได้อธิบายเป็นหมวดหมู่ต่อไป เพื่อให้เข้าใจในการใช้สติปัญญาพิจารณาในหมวดนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้อง ส่วนมากผู้ปฏิบัติจะเข้าใจในเรื่องความจำในคาถาบาลีในตำราเท่านั้น การจำได้ในตำราต่าง ๆ ก็ถูกต้องในหลักปริยัติแต่ยังไม่สมบูรณ์ในภาคปฏิบัติ ถ้าปัญญาไม่ดีถึงจะจำในตำรามาได้ ก็ไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้อยู่นั้นเอง

ฉะนั้นสัญญาความจำจึงเป็นดาบสองคม ถ้าความจำมีในหมู่นักปราชญ์บัณฑิต ความจำก็จะเป็นคุณเป็นประโยชน์แก่ตัวเอง และเป็นคุณเป็นประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมอย่างมากมาย เรียกว่าจำในสิ่งที่ดีเพื่อนำมาทำให้เกิดประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท ฉลาดจำในสิ่งที่ผู้อื่นทำดีพูดดีและมีความคิดที่ดี เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขในความบกพร่องของตัวเองให้ดี

ขึ้น ในทางโลกต้องศึกษาหาเรียนเอาแบบอย่างจากผู้ที่มีความดี เพื่อเราจะได้ประพฤติดีปฏิบัติดีเหมือนท่านเหล่านั้น ถ้าทางธรรมที่จะนำมาปฏิบัติได้อย่างไรก็ให้ศึกษาในอุบายวิธีในการปฏิบัติจากท่านเหล่านั้น เช่นการพิจารณาความแก่เราก็จำความแก่จากผู้อื่นว่าเป็นลักษณะอย่างไร โอปนยิโก ก็ให้น้อมความแก่ของคนอื่นเข้ามาหาตัวเรา ถ้าเรามีอายุมากเท่าเขา เราก็จะแก่เหมือนกันกับเขาไปเห็นคนเจ็บไข้ป่วยในโรงพยาบาลหรืออยู่ในที่ไหนก็ตาม ก็จำมาพิจารณาความเจ็บป่วยของเขาว่ามีความทุกข์อย่างไร ก็โอปนยิโก น้อมเข้ามาหาตัวเองว่า ในชาตินี้หรือในชาติหน้า เมื่อเรามาเกิดในโลกนี้ก็มีการเจ็บป่วยเหมือนเขาเหล่านั้นอย่างแน่นอน เราไปเห็นคนตายที่โรงพยาบาลหรือที่ไหนก็ตาม แม้แต่ไปงานศพในที่ใดก็จำเอาเรื่องของความตายมาพิจารณาว่า เมื่อท่านเหล่านั้นยังมีชีวิตอยู่ก็เป็นปกติเหมือนคนทั่วไป เมื่อท่านเหล่านั้นได้หมดลมหายใจและจิตก็ได้ออกจากร่างกายนี้ไปแล้ว ก็นำธาตุที่ไร้วิญญาณนี้มาเผาในที่แห่งนี้ ในที่สุดก็เหลือเพียงกระดูกเท่านั้นที่มองเห็น เมื่อพิจารณาความตายของผู้อื่นอย่างไร ก็โอปนยิโกน้อมเข้ามาหาตัวเองว่า อีกวันหนึ่งข้างหน้าเราก็จะเป็นอย่างนี้เหมือนกัน แต่บัดนี้เป็นคิวของเขา อีกวันต่อไปก็จะเป็นคิวของเรา นี้คือสัญญาความจำในความจริงนำมาสอนตัวเอง

ถ้าเป็นความจำของคนพาลสันดานชั่ว ก็จะไปจำเอาในสิ่งที่ถูกใจตัวเอง เช่น รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ให้เป็นไปในกิเลสตัณหา เพื่อตอบสนองแห่งความรักความใคร่ของตัวเอง เห็นคนอื่นมีความร่ำรวยด้วยวิธีใดทั้งที่เป็นเรื่องที่ผิดกฎหมาย ไม่ได้มาโดยความชอบธรรม คดโกงกันอย่างไร ค้าขายสิ่งที่ผิดกฎหมายอย่างไรก็ใฝ่ใจจดจำ เพื่อสนองความโลภของตัวเอง หรือมีใครมาขัดผลประโยชน์ในมิจฉาชีพ ก็จดจำผู้นั้นไว้เพื่อชำระความแค้นกันทีหลัง ถ้ามีใครพูดไม่สบอารมณ์ ก็จะจำคนนั้นเอาไว้และยังผูกใจพยาบาทอาฆาตจองเวรต่อกันไป

ไม่มีความสำนึกในเรื่องของบาปกรรมที่จะตามสนอง เป็นคนที่เห็นแก่ปากแก่ท้อง เป็นคนใจดำอำมหิตไม่คิดที่จะทำความดีให้แก่ตัวเองและสังคม ถ้าคนมีจิตใจต่ำการทำการพูดทั้งความคิดและความเห็นจะต่ำทรามทั้งนั้น ขึ้นชื่อว่าคนพาลแล้วเชื่อใจได้ยาก จะฝากฝังงานอะไรให้ดูแลรักษาก็จะเหมือนฝากปลาไว้กับแมว ฝากข้าวสารไว้กับไก่จะไม่มีผลดีอะไร **ใจของคนพาลจะให้ความเป็นธรรมแก่คนอื่นนั้นเป็นของยาก ถ้าหากมาอยู่ในกลุ่มภาวนาปฏิบัติก็จะพาลหาเรื่องคนนั้นคนนี้จนทำให้เกิดความแตกแยกความสามัคคีกันไป** ไม่มีความสำนึกในตัวเองว่ามีความผิดที่ตรงไหน มีแต่ความเข้าใจว่าตัวเองถูกต้องทั้งหมด ฉะนั้นสัญญาความจำจึงเป็นดาบสองคม **ให้สังเกตดูว่าขณะนี้เราใช้ความจำไปในทางไหน ถ้าเห็นว่าไม่ดีก็ควรปรับปรุงแก้ไขพยายามฝึกใจให้จำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ตน และประโยชน์คนอื่นให้มากที่สุด เพราะความผิดเป็นบทเรียนแล้วเปลี่ยนใจให้เป็นถูกได้** ความจำผิดอยู่ในที่ไหนก็ฝึกให้จำถูกอยู่ในที่เดียวกัน

สังขาร

สังขาร หมายถึงการปรุงแต่งของใจ เรื่องที่จะเอามาปรุงแต่งนั้นจะเป็นสิ่งที่รักและชอบใจ เฉพาะเรื่องของกามคุณจะปรุงแต่งเป็นพิเศษ มีกิเลสตัณหาเป็นกำลังสนับสนุนผลักดันให้คิดปรุงแต่งไปอย่างไม่มีขอบเขต **เหตุที่จะให้คิดปรุงแต่งไปล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของความรักใคร่ความยินดีทั้งนั้น** แต่ละคืนแต่ละวันใจจะจ้องมองหาเรื่องที่จะนำมาคิดอยู่ตลอดเวลา มีทั้งเรื่องเก่าและเรื่องใหม่จะนำมาคิดติดพันต่อกันไป ไม่มีกาลเวลาขึ้นอยู่กับกิเลสตัณหามีความต้องการ เรื่องที่ผ่านไปนานกลายเป็นอดีตแล้วก็ตาม ยังขุดคุ้ยนำมาอุ่นมาคิดให้จิตได้ฟูไปตามกิเลสตัณหาอยู่เรื่อยไป แล้วคิดปรุงแต่งโยงใยมาบวกกันกับปัจจุบัน เพื่อให้จิตเกิดความผูกพันมีความกระสันในกามตัณหามากขึ้น จะยืนคิดเดินคิดนั่งนอนคิด

จิตก็ฟุ้งไปในการปรุงแต่งได้เหมือนกัน เหมือนการกินเหล้าจะกินในอิริยาบถใดไม่สำคัญ เมื่อน้ำเหล้าเข้าไปในท้องแล้วจะเมาจนลืมตัวได้เช่นกัน นี้ฉันใด **ใจเมื่อได้รับการปรุงแต่งด้วยกิเลสตัณหาก็เมาไปตามกระแสโลกอย่างลืมตัว ไม่มีวันที่จะอิ่มพอในความคิดของใจ** ฝั่งแม่น้ำมหาสมุทรสุดสาครไม่เต็มอิ่มด้วยน้ำฉันใด ใจที่มีกิเลสตัณหาก็ไม่อิ่มพอในการปรุงแต่งฉันนั้น การปรุงแต่งยังไม่หยุดเพียงเท่านี้ ยังมีความปรุงแต่งคาดการณ์โยงไปสู่อนาคตด้วย เป็นความคิดที่หลอกใจให้หลงอยู่ในโลกตลอดเวลา เรียกว่า สร้างวิมานบนอากาศวาดภาพด้วยจินตนาการอยู่ตลอดกาล คิดหาในสิ่งที่รักที่ชอบใจไม่มีที่สิ้นสุด คิดสร้างเรื่องในสมมุติขึ้นมาหลอกใจอยู่เสมอ

สมมุติและสังขารเป็นของคู่กัน

ตัวสมมุติและสังขารเป็นของคู่กันทำงานร่วมกัน จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้เลย จึงเรียกว่าสังขารการปรุงแต่งโดยสมมุติ ถ้าไม่มีสมมุติสังขารจะปรุงแต่งอะไรไม่ได้ หรือมีสมมุติเพียงอย่างเดียว ไม่มีสังขารการปรุงแต่ง สมมุติก็มีอยู่โดยธรรมชาติในตัวมันเอง เหมือนกับแม่ครัวถึงจะมีฝีมือดีในการปรุงอาหาร ถ้าไม่มีอุปกรณ์เครื่องปรุงและไม่มีอาหารที่จะมาประกอบในการทำแล้ว แม่ครัวก็ทำอะไรไม่ได้ หรือมีเครื่องปรุงอาหารอยู่พร้อมแล้ว แต่ไม่มีแม่ครัวที่มาประกอบอาหาร ความสำเร็จในอาหารจะไม่เกิดขึ้นแต่อย่างใด นี้ฉันใด สมมุติและสังขารทั้งสองอย่างนี้เป็นของคู่กันทำงานร่วมกัน มีกามตัณหาเป็นกำลังสนับสนุนอยู่ตลอดเวลา จะปรุงแต่งในสมมุติอะไรเรื่องไหน ตัณหา จะเป็นตัวกำหนดเรื่องให้ปรุงแต่งเอง กิเลสจะเป็นตัวสื่อสารความสัมพันธ์อยู่ที่ใจอย่างแนบแน่น เป็นพี่เลี้ยงให้แก่ใจอยู่ตลอดเวลา ว่า**ใจมีความต้องการในเรื่องใด ก็จะสมมุติเรื่องที่ใจชอบออกมาเป็นฉาก ๆ ความอยากของตัณหาก็ออกทำงานได้ทันที**

แต่ละเรื่องจะมีความเกี่ยวเนื่องอยู่ในกามคุณทั้งนั้น เฉพาะรูป เป็นอันดับหนึ่งที่จะนำมาเป็นพระเอกนางเอก ชูโรงมากที่สุด เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ เป็นตัวแสดงประกอบฉาก หรือเรียกว่าเป็นตัวสำรองในการเปลี่ยนรสชาติในความสุขทางใจ **หลักใหญ่จะเอารูปมาเป็นตัวสมมุติ** เรียกว่า สังขารการปรุงแต่งในรูปสมมุตินี้อย่างสุดตัว มีความเห็นอย่างไรก็ปรุงเอง แต่งเองเอาเสียทั้งหมด รูปจะสวยงามอย่างไร จะใช้เครื่องสำอางอะไรชนิดไหนก็นำมาประดับประดาตกแต่งอย่างเต็มที่ ในที่สุดใจก็หลงใหลไปตามสมมุติเสียเอง

สังขารและสมมุติ ทั้งสองนี้จึงเป็นเรื่องใหญ่ในการที่จะต้องแก้ไข เหมือนกับไฟไหม้ป่าผืนขนาดใหญ่ ถ้าไฟได้ติดเชื้อแล้วจึงยากที่จะดับลงได้ จะลุกลามตามเชื้อของไฟนั้นไปไม่มีขอบเขตไม่มีประมาณ ไฟจะลุกแรงบ้างค่อยบ้างตามเชื้อของไฟที่มีอยู่ ตราบใดเชื้อของไฟยังมี ไฟก็จะไหม้ต่อไปไม่มีท่าทีจะดับลงได้เลย นี้ฉันใด **เมื่อใจยังหลงใหลอยู่ในสมมุติสังขาร กิเลสตัณหาก็จะเกิดเป็นไฟเผาใจให้เร่าร้อนอยู่ตลอดเวลา** ราคัคคินา ไฟคือราคะที่รับเชื้อมาจากสมมุติสังขาร ก็จะเกิดความรักความชอบใจในกามคุณอยู่เรื่อยไป ไฟของราคะมาผสมใจ จึงได้กำเริบไปตามความกำหนัดยินดีในกามคุณจนลืมตัว โทสัคคินา ไฟคือโทสะ ความโกรธก็จะเกิดขึ้นในสิ่งที่ไม่ชอบใจ สิ่งใดคนอื่นทำไปไม่ถูกใจหรือคนอื่นพูดที่ไม่ถูกใจก็จะเกิดเป็นไฟเผาใจให้เร่าร้อน กินไม่ได้นอนไม่หลับ จนเกิดการทะเลาะวิวาทฆ่ากันตีกันเจ็บป่วยล้มตายกันไป หรือเกิดการอาฆาตพยาบาทจองเวรต่อกันไป โมหัคคินา ไฟคือความหลง **คำว่าหลงในที่นี้หมายถึงความหลงผิดในหลักความเป็นจริง ความจริงเป็นอย่างหนึ่ง แต่มาเข้าใจว่า เป็นอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่ตรงต่อความเป็นจริง สิ่งนั้นเป็นของที่ไม่เที่ยง แต่มาหลงว่าเป็นของเที่ยง สิ่งที่เป็นทุกข์ก็มาเข้าใจว่าเป็นสุข สิ่งที่เป็นอนัตตาก็มาเข้าใจว่าเป็นอัตตาตัวตน เมื่อสิ่งเหล่านี้ไม่เป็นไปตามที่เราเข้าใจจึงได้เกิดเป็นไฟเผาตัวเอง**

สังขารการปรุงแต่งในสิ่งใดก็เป็นได้ชั่วขณะ เมื่อถึงกาลเวลา สิ่งที่เราปรุงแต่งก็เป็นไปในความจริงในตัวของมันเอง

การปรุงแต่งให้ถูกใจตัวเองก็จะเป็นไปตามกิเลสตัณหา และปรุงแต่งไปตามวัยและเหตุปัจจัยในการปรุงแต่งก็ต่างกัน เช่น วัยหนุ่มวัยสาว จะหาเอาเครื่องประดับประดาเครื่องย้อมเครื่องทา นำมาประกอบซากศพเคลื่อนที่ก็พอจะดูกันได้ เมื่อถึงวัยตะวันจวนจะลับแสง จะปรุงแต่งให้ถูกใจตัวเองด้วยวิธีใดก็ไม่สวยอยู่นั่นเอง สังขารการปรุงแต่งเป็นร้านเสริมสวยที่กิเลสตัณหาได้สร้างขึ้นมาหลอกใจโดยตรง การเสริมแต่งในสิ่งใดอยู่บ่อย ๆ ก็จะเป็นการปกปิดความจริง ยากที่สติปัญญาจะเจาะลึกให้ถึงและรู้เห็นความเป็นจริงได้ เหมือนหีบศพที่ประดับด้วยดอกไม้ต่าง ๆ อย่างสวยงาม ดูภายนอกมีแสงสีอย่างสวยหรู ถ้าเปิดดูภายในแล้วจะรู้เห็นเป็นซากศพที่สกปรกโสโครก ไม่มีใครที่อยากจะนอนกอดดมอยู่กับซากศพนั้นเลย นี้ฉันใด สังขารการปรุงแต่งในสมมุติก็ฉันนั้น ผู้มีความคิดความเห็นเป็นไปในทางที่ต่ำ ก็จะทำให้ใจเกิดความเห็นผิดเข้าใจผิดในสมมุตินี้เป็นอย่างมากทีเดียว **สิ่งทั้งหมดนั้นเป็นธรรมชาติของเขาแต่ก็ไปสมมุติว่าเป็นตัวเรา และสมมุติว่าสิ่งนั้นเป็นของของเรา ใจจึงได้เกิดความหลงไม่รู้จริงเห็นจริงของสมมุติจึงเรียกว่า อวิชชา คือ ความไม่รู้จริงเห็นจริง** จึงได้เกิดความเห็นผิดในความเป็นจริงต่อไป จึงเรียกว่าโมหะ เมื่อไม่รู้เห็นตามความเป็นจริงและหลงในความเป็นจริงอยู่อย่างนี้ จึงมีช่องว่างเปิดทางให้แก่กิเลสตัณหาได้ทำงานได้อย่างเต็มที่ จะปรุงแต่งอย่างไรเพื่อให้ใจเกิดความเห็นผิด จะคิดในสมมุติอย่างไรเพื่อให้ใจเกิดความไขว้เขว เพื่อหันเหให้ใจเกิดความเข้าใจผิดได้กิเลสก็ต้องปรุงแต่งไป ใจเกิดความเคยชินจึงกลายเป็นเรื่องธรรมดาไป

ฉะนั้น การแก้ความไม่รู้เห็นตามความเป็นจริงของใจ และความหลงในสมมุติภายในใจจึงเป็นเรื่องใหญ่ในการปฏิบัติธรรม สังขารการปรุงแต่งจึงเป็น

แนวความคิดของกิเลสตัณหาจะคิดปรุงแต่งในสมมุติอะไร ใจก็หลงในสมมุตินั้น ๆ กิเลสมีความฉลาดและมีไหวพริบในเชิงคิดปรุงแต่งได้เป็นอย่างดี คิดอย่างมีหลักการและวิธีการอย่างหยดย้อยทีเดียว ใจที่มีความโง่เขลาไม่มีสติปัญญาอยู่ในตัวจะถูกกิเลสเอาสิ่งที่ปลอมแปลงมาหลอก ทำให้เกิดความเข้าใจผิดหลงผิดอย่างตายใจ จึงได้เป็นแนวร่วมอยู่กับกิเลสตัณหามาจนถึงปัจจุบัน คำสอนของพระพุทธเจ้า พระองค์ได้วางหลักการในวิธีแก้ปัญหาไว้แล้วเป็นอย่างดี แต่เราไม่ยอมฝึกปัญญาเลือกเฟ้นหาหมวดธรรมมาปฏิบัติ ให้ตรงกับประเด็นของปัญหาได้ **เมื่อปัญหาเกิดขึ้นจากความคิดความเห็น แต่เราไปปฏิบัติในวิธีหลบปัญหา** ไม่กล้าจะเผชิญต่อหลักความเป็นจริง มีแต่หลบนิ่งอยู่ในความสงบตลอดเวลา ถ้าภาวนาปฏิบัติด้วยวิธีอย่างนี้จะแก้ปัญหาของใจไม่ได้เลย **เมื่อปัญหาเกิดจากความคิด เราก็ต้องฝึกความคิดมาหักล้างกันเอง เมื่อปัญหาเกิดขึ้นจากความเห็นผิด ก็ต้องฝึกความเห็นถูกมาหักล้างเช่นกัน** ความคิดของกิเลสสังขารการปรุงแต่งในสิ่งต่าง ๆ นำมาหลอกใจได้ แต่ทำไมความคิดของสติปัญญาจึงไม่เอามาสอนใจตัวเอง **ไม่ควรปล่อยให้กิเลสส่งข้อมูลที่ไม่ถูกต้องสอนใจเพียงฝ่ายเดียว เราฝึกสติปัญญาหาข้อธรรมที่เป็นจริงสอนใจอยู่เสมอ เมื่อใจได้รับข้อมูลที่ถูกต้องตามความเป็นจริงเมื่อไร ใจก็จะเปลี่ยนแปลงจากความเห็นผิดแล้วเกิดความเห็นที่ถูกต้องชอบธรรมได้**

ฉะนั้น **การปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความเห็นจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ถ้าไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความเห็นผิดให้เกิดความเห็นถูกได้ จะไม่เกิดเป็นสัมมาปฏิบัติแต่อย่างใด** ใจก็จะเป็นไปในสังขารการปรุงแต่งในสมมุติตลอดไป ตามปกติใจจะมีพื้นฐานในความฉลาดอยู่แล้ว แต่ขาดสติปัญญาให้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนเท่านั้น การให้ข้อมูลที่เป็นจริงแก่ใจมิใช่ว่ารู้ตามตำราเท่านั้น **ความรู้นี้เป็นทฤษฎีภาคการศึกษา ใครศึกษามากก็รู้มาก ใครศึกษาน้อยก็รู้น้อย แต่จะเอา**

ความรู้นี้ไปละอาสวกิเลสให้หมดไปจากใจไม่ได้เลย เหมือนกับศัสตราวุธที่ตำรวจทหารมีไว้เพื่อป้องกันตัว หรือมีไว้สำหรับต่อสู้กับศัตรูคู่อริที่มารุกราน ถ้าศัตรูได้อาวุธจากตำรวจทหารไปแล้วก็แพ้ได้ทันที นี้ฉันใด ธรรมะของพระพุทธเจ้าที่ตรัสไว้ดีแล้ว สำหรับประหารกิเลสตัณหาอาสวะน้อยใหญ่ให้หมดไปจากใจโดยตรง ถ้าศึกษาธรรมะมาดีแล้วแต่ไม่มีปัญญาที่รักษา กิเลสที่แฝงอยู่ในมานะอัตตาก็จะลอบลักเอาธรรมะไปครอบครองเสียเอง มีแต่จะคุยโม้โอ้อวดว่าเรามีความรู้ธรรมะดีเท่านั้น จะเกิดความหลงลืมตัวไปว่าเรียนจบอย่างนั้นมาอย่างนี้มา เอาความรู้ไปข่มผู้อื่นโดยวิธีต่าง ๆ ดังได้เห็นอยู่ในที่ทั่วไป ถ้าเป็นปืนก็ไม่มีลูก ถึงจะมีลูกก็ด้านไปเสียใช้ไม่ได้เลย ถ้าเป็นคัมภีร์ก็เป็นคัมภีร์เปล่า เหมือนพระโปฐิละได้แบกอยู่ในสมัยนั้น ฉะนั้น **การรู้ธรรมะถ้าไม่มีปัญญาเป็นองค์ประกอบแล้วจึงยากที่จะเลือกเฟ้นเอาธรรมะมาปฏิบัติให้ถูกต้องกับนิสัยตัวเองได้** ถึงจะเอาธรรมะหมวดไหนมาปฏิบัติก็ย่อมทำได้ ส่วนผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัตินั้นจะออกมาเป็นอย่างไร ให้ผู้ปฏิบัติได้สังเกตดูใจของตัวเองก็แล้วกัน

ความคิดที่เป็นปัญญา กับความคิดที่เป็นสังขาร จะแตกต่างกันในความหมายอย่างเห็นได้ชัดทีเดียว เช่น รูปเพียงอย่างเดียวก็ใช้ความหมายไม่เหมือนกัน ถ้าคิดไปตามสังขารจะเป็นไปในลักษณะแห่งความสวยงาม น่ารักใคร่พอใจให้เป็นไปในกามคุณ ถ้าคิดให้เป็นไปทางปัญญาจะคิดตรงข้ามกันว่า รูปนี้เป็นสิ่งสกปรกโสโครกไม่มีความสวยงามตามโมฆบุรุษโมฆสตรีที่เข้าใจกัน ที่เกิดของรูปก็เกิดจากสิ่งสกปรก จะอยู่ในท้องแม่ก็ล้วนแต่เป็นสิ่งสกปรกกันทั้งนั้น ธาตุสี่จะอยู่ได้ก็อาศัยสิ่งที่สกปรกคืออาหารมาค้ำจุนเอาไว้ อาหารที่เคี้ยวอยู่ในปากก็เป็นสิ่งสกปรก อาหารย้อยไปไหลซึมออกมาตามขุมขน ไหลออกมาทางตา ไหลออกมาทางหู ไหลออกมาทางจมูก และออกมาทางทวารหนักทวารเบาล้วนแล้วแต่เป็นของสกปรกทั้งสิ้น ถ้าคิดในลักษณะนี้เป็นปัญญา ถ้าคิดในรูปนี้ให้เป็นไป

ตาม อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เรียกว่าคิดในทางปัญญาเช่นกัน ยังไม่ถึงขั้นในการเจริญวิปัสสนา การคิดในปัญญาและการเจริญวิปัสสนาก็เป็นเรื่องเดียวกัน จะต่างกันเพียงหยาบละเอียดเท่านั้น **ถ้าคิดพิจารณาธรรมดาเรียกว่าคิดในขั้นปัญญา คิดในขั้นปัญญาอยู่บ่อย ๆ จนใจรู้เห็นเป็นไปตามความเป็นจริงได้ จึงเรียกว่าการเจริญวิปัสสนา เมื่อเจริญวิปัสสนามีความรู้เห็นชัดเจนจนเกิดความแยบคายและหายสงสัยไปได้ ความเข้าใจผิดความเห็นผิดความยึดมั่นถือมั่นไม่มีในใจ นิพพิทา ความเบื่อหน่ายย่อมเกิดขึ้นที่ใจ ในลักษณะนี้เรียกว่า วิปัสสนาญาณ**

ความคิดและปัญญาของคนเรามีอยู่แล้ว เราจะเอาความคิดที่เป็นปัญญามาพิจารณาตามหลักความเป็นจริงหรือไม่ หรือจะคิดไปตามกระแสของโลกให้ใจได้เกิดความหลงต่อไป **ใจมีลักษณะไหวตัวไปได้ตามความคิดนั้น ๆ ถ้าคิดในทางโลกใจก็จะมีความผูกพันยินดีอยู่ในทางโลก ถ้าคิดในทางธรรมคือความเป็นจริงตามไตรลักษณ์อยู่บ่อย ๆ ใจก็จะค่อยตามรู้เห็นในหลักความเป็นจริง** ในความไม่เที่ยง รู้เห็นตามความเป็นจริงแห่งความทุกข์กายและทุกข์ใจ และรู้เห็นตามความเป็นจริงในเหตุให้เกิดทุกข์คือตัวสมุทัยด้วย ถ้าคิดพิจารณาในอนัตตาคือสิ่งที่สูญสลายไปอยู่บ่อย ๆ ใจก็จะค่อยรู้เห็นตามหลักความเป็นจริงนี้ได้อย่างชัดเจน ฉะนั้นจงฝึกคิดทางปัญญาในทางธรรมให้มากที่สุด เพื่อจะเอาความคิดที่เป็นปัญญาทางธรรม ไปลบล้างแนวความคิดปัญญาทางโลกให้ได้ ความคิดทางปัญญาและความคิดของกิเลสตัณหาฝ่ายไหนที่ถูกต้องตามหลักความเป็นจริง และคิดพิจารณาได้อย่างละเอียดพร้อมทั้งเหตุและผล ใจก็จะเกิดความเห็นคล้อยตามไปในความคิดฝ่ายนั้น ๆ ถ้าจะว่าสงครามก็เป็นสงครามแห่งความคิด เพื่อเปิดให้ใจได้รู้เห็นและตัดสินใจได้ด้วยเหตุผล ถ้าความคิดฝ่ายกิเลสตัณหามีน้ำหนักดีกว่าก็เอาชนะความคิดปัญญาในทางธรรมไปได้ ถ้าความคิดทางปัญญาพิจารณามี

ความชัดเจนถูกต้องพร้อมด้วยเหตุและผล ก็เอาชนะความคิดของกิเลสตัณหาไปได้ ดูซิว่าความคิดของกิเลสและความคิดของปัญญาในทางธรรมฝ่ายไหนจะแน่กว่ากัน แต่คิดว่าความคิดของกิเลสตัณหาจะเป็นต่ออยู่หลายช่วงตัวทีเดียว

เพราะ**ในยุคนี้ผู้ปฏิบัติไม่ยอมฝึกปัญญากันเลย อยากรู้ธรรมหมวดไหน ความจริงในเรื่องอะไรก็ไปเปิดอ่านในตำรา จึงได้แพ้แก่กิเลสตัณหาตลอดไป** เมื่อไรเราจะฝึกสติปัญญาเพื่อชนะความคิดของกิเลสตัณหาได้บ้าง แต่ละวันเดือนปีมีแต่แพ้กิเลสตัณหาอยู่ตลอดเวลา นี้ก็เพราะใจไม่มีปัญญาที่รอบรู้ตามความเป็นจริง มีแต่หลงความเท็จหลอกลวงของกิเลสตัณหาอยู่ตลอดเวลา ใจจึงเกิดความเห็นผิดเข้าใจผิดอยู่เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน และจะมีความเห็นผิดเข้าใจผิดต่อไปไม่มีสิ้นสุดลงได้ ในช่วงนี้เรามีครูอาจารย์ที่ฉลาดรอบรู้ในหลักสัจธรรม มีความสามารถพร้อมที่จะเป็นผู้นำในการปฏิบัติอยู่แล้ว แต่ผู้จะปฏิบัติตามยังมีความประมาทมัวเมาในทางโลกมากเกินไป ให้ความสำคัญในทางโลกมากกว่าทางธรรม ถึงจะมีการปฏิบัติอยู่บ้าง ก็ทำไปพอเป็นพิธีเท่านั้น

วิญญาณ

วิญญาณ หมายถึงการรับรู้ การรับรู้ของวิญญาณนี้จะมีอยู่เป็นธรรมชาติในตัวมันเอง ถ้าไม่มีสิ่งใดมาให้รับรู้วิญญาณก็จะมีอยู่ไม่ได้หายไปไหน ถึงจะนอนหลับไปวิญญาณก็มีอยู่แต่รับรู้อะไรไม่ได้ ถ้าตื่นนอนขึ้นมาวิญญาณการรับรู้ก็จะได้สัมผัสต่ออายตนะภายใน เรียกว่าวิญญาณการรับรู้ทางตา วิญญาณการรับรู้ทางหู วิญญาณการรับรู้ทางจมูก วิญญาณการรับรู้ทางลิ้น วิญญาณการรับรู้ทางกาย และวิญญาณการรับรู้ทางใจ เมื่อวิญญาณการรับรู้ในอายตนะภายในมีความสมบูรณ์แล้ว จึงได้สัมผัสในอายตนะภายนอกได้ ตาสัมผัสรูปก็มีวิญญาณรับรู้ในรูป หูสัมผัสเสียงก็มีวิญญาณรับรู้ในเสียง จมูกสัมผัสกลิ่นมีวิญญาณรับรู้ในกลิ่น ลิ้นสัมผัสรสมีวิญญาณรับรู้ในรสต่าง ๆ กายสัมผัสในสิ่งใดวิญญาณก็จะ

รับรู้ในสิ่งนั้น ใจมีอารมณ์อะไรวิญญาณก็จะรับรู้ในอารมณ์ประเภทนั้น เรียกว่า วิญญาณสัมผัสสัชชาเวทนา จึงเกิดเป็นมโนวิญญาณ การรับรู้อารมณ์ภายในใจ รับรู้ในสิ่งใดก็จะเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้เกิดเป็นอารมณ์ในสิ่งที่สัมผัสนั้น เช่นตาสัมผัสรูปก็จะเกิดอารมณ์แห่งความชอบใจและไม่ชอบใจ หูสัมผัสเสียงก็จะเกิดเป็นอารมณ์ที่ชอบใจและไม่ชอบใจ จมูกสัมผัสกลิ่นก็จะเกิดอารมณ์ที่ชอบใจและไม่ชอบใจ ลิ้นสัมผัสรสของอาหารก็จะเกิดความชอบใจและไม่ชอบใจ กายสัมผัสในสิ่งที่อ่อนแข็งก็จะเกิดอารมณ์ที่ชอบใจและไม่ชอบใจ จึงเรียกว่าอารมณ์ในกามคุณห้า อารมณ์เหล่านี้จึงไปรวมอยู่ที่ใจแห่งเดียว จึงเรียกว่าเวทนา ก็คืออารมณ์เกิดขึ้นจากกามคุณห้านั้นเอง

วิญญาณการรับรู้นี้จะมีในขันธ์ห้าต่อไป เช่นรับรู้ในอารมณ์ที่เกิดจากรูปรับรู้ในอารมณ์ที่เกิดจากเวทนา รับรู้ในอารมณ์ที่เกิดจากสัญญาความจำ รับรู้ในอารมณ์ที่เกิดจากสังขารการปรุงแต่ง และรับรู้อารมณ์ภายในใจ ฉะนั้น **วิญญาณจึงมีหน้าที่เพียงการรับรู้เท่านั้น การรับรู้อย่างนี้ยังไม่เป็นกิเลสตัณหาแต่อย่างใด เมื่อได้รับรู้แล้วเกิดความรู้สึกว่าชอบใจ หรือไม่ชอบใจหรือเฉย ๆ จึงเกิดเป็นกิเลสตัณหาขึ้นมาที่ใจ** เกิดเป็นความรักความใคร่ความกำหนัดยินดี ฉะนั้นผู้ปฏิบัติธรรมต้องรู้จักวิญญาณการรับรู้ว่าเป็นในลักษณะใด **ให้เข้าใจในลักษณะความรู้สึกที่ต่างกันในการรับรู้ของวิญญาณ และให้เข้าใจในอารมณ์ที่เกิดจากความรู้สึกนั้น ๆ** ถ้าแยกออกมาเป็นสัดส่วนได้อย่างนี้จะเข้าใจในคำว่าวิญญาณนี้ได้เป็นอย่างดี จะทำความเข้าใจในการปฏิบัติได้ถูกต้อง ไม่เกิดความสับสนเพราะรู้จักความหมายได้ดีแล้ว **คำว่า รู้ในคำเดียวนี้มีความหมายได้หลายอย่าง เช่น วิญญาณการรับรู้ ธาตุรู้ ความรู้สึก ญาณรู้ ญาณทัศนะ ญาณที่รู้เห็น มรรคญาณ ญาณหยั่งรู้ในองค์มรรค อุเบกขาญาณ ญาณหยั่งรู้ในการวางเฉย ปัญญาญาณ ญาณรู้รอบด้วยปัญญา วิปัสสนาญาณ ญาณที่รู้แจ้งเห็นจริงในสัจธรรมตามความเป็นจริง**

วิสุทธิญาณ ญาณหยั่งรู้ในความบริสุทธิ์ ในความหมายในคำว่า ญาณ นี้มีมาก จะหาอ่านตามตำราได้

ตำราในบางหมวดนักปราชญ์เจ้าทั้งหลายได้ขยายความเอาไว้เพียงย่นย่อ จึงทำให้นักปราชญ์ยุคอนุฎีกาจารย์ ตีความที่แตกต่างกันออกไป จึงทำให้แบ่งเป็นสายโน้นสายนี้เกิดขึ้น เฉพาะ**วิญญาณการรับรู้กับคำว่ารู้ในธาตุรู้ หรือคำว่า พุทโธ หมายถึงผู้รู้** เพียงสามรู้เท่านี้ ผู้ปฏิบัติจะทำความเข้าใจให้ถูกต้องได้หรือไม่ รู้แต่ละอย่างมีความแตกต่างกันอย่างไร ญาณในขั้นโลกีย์เป็นอย่างไร ญาณในขั้นโลกุตระเป็นอย่างไร **การปฏิบัติในขันธ์ห้าต้องมีญาณรู้ทั้งสามนี้ เกี่ยวโยงถึงกันทั้งหมด ถ้าสติปัญญามีความฉลาดรอบรู้ การพิจารณาขันธ์ห้าจะต้องพิจารณาให้เชื่อมโยงถึงกันทั้งหมด** เช่นพิจารณารูปขันธ์ให้เป็นไปตามไตรลักษณ์อย่างไร ก็ให้เชื่อมโยงต่อกันกับเวทนาขันธ์ เชื่อมโยงต่อสัญญาขันธ์ เชื่อมโยงต่อสังขารขันธ์ เชื่อมโยงต่อวิญญาณขันธ์ ถ้าตั้งหลักในการพิจารณาในขันธ์ใดขันธ์หนึ่งมีความชำนาญดีแล้ว การพิจารณาในขันธ์อื่น ๆ ก็จะเป็นของง่าย ในการปฏิบัติจะพิจารณาในขันธ์ใดก็จะมีความเข้าใจแจ่มแจ้งชัดเจนมากขึ้น ถ้าพิจารณา เวทนา ก็ต้องรู้ในความหมายว่า เวทนา หมายถึงอะไรให้ผลเป็นอย่างไร อะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้เกิดเวทนา เป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ต้องรู้เห็นด้วยสติปัญญาที่ถูกต้อง แล้วพิจารณาเวทนาเชื่อมโยงต่อกันในรูปขันธ์ พิจารณาเวทนาเชื่อมโยงต่อกันในสังขารขันธ์ พิจารณาเวทนาเชื่อมโยงต่อกันในสัญญาขันธ์ และพิจารณาเวทนาเชื่อมโยงต่อกันในวิญญาณขันธ์ เพราะขันธ์ทั้งห้าจะเป็นเหตุเป็นปัจจัยเชื่อมโยงต่อกันได้เป็นอย่างดี

การพิจารณาสัญญาความจำให้เป็นไปในไตรลักษณ์แล้วอย่างไร ก็ให้พิจารณาสัญญาเชื่อมโยงต่อกันในรูปขันธ์ พิจารณาสัญญาเชื่อมโยงต่อกันในเวทนาขันธ์ พิจารณาสัญญาเชื่อมโยงต่อกันในสังขารขันธ์ พิจารณาสัญญาเชื่อม

โยงต่อกันในวิญญาณขันธ์ การพิจารณาสังขารการปรุงแต่งให้เป็นไปในไตรลักษณ์แล้ว ให้พิจารณาสังขารเชื่อมโยงต่อกันในรูปขันธ์ พิจารณาสังขารเชื่อมโยงต่อกันในเวทนาขันธ์ พิจารณาสังขารเชื่อมโยงต่อกันในสัญญาขันธ์ พิจารณาสังขารเชื่อมโยงต่อกันในวิญญาณขันธ์ การพิจารณาในวิญญาณการรับรู้ให้เป็นไปในไตรลักษณ์แล้ว ก็ให้พิจารณาวิญญาณเชื่อมโยงต่อกันในรูปขันธ์ พิจารณาวิญญาณเชื่อมโยงต่อกันในเวทนาขันธ์ พิจารณาวิญญาณเชื่อมโยงต่อกันในสัญญาขันธ์ พิจารณาวิญญาณเชื่อมโยงต่อกันในสังขารขันธ์ **การพิจารณาขันธ์ห้าให้เชื่อมโยงต่อกันนี้ ให้ใช้สติปัญญาเฉพาะตัว ใช้ความสามารถด้วยตัวเอง จะพิจารณาได้น้อยมากอย่างไร จะพิจารณาได้หยาบละเอียดอย่างไร ก็ให้เป็นไปในปัญญาเฉพาะตัว** ถ้าจะอ่านจำเอาตามตำรามาพิจารณาก็ย่อมทำได้ แต่จะเป็นปัญญาในสัญญาจำเอาข้อความประโยคของผู้อื่นมาเลียนแบบ ถ้าเป็นในลักษณะนี้การพัฒนาปัญญาของตัวเองก็จะหมดสภาพลงทันที มีแต่ปัญญาคิดพิจารณาไปตามตำราเท่านั้น จะแก้ไขปัญหาของใจไม่ได้เลย

การใช้ปัญญาพิจารณาในขันธ์ห้านี้ต้องฝึกพิจารณาอยู่บ่อย ๆ อย่าเอาตำรามาเป็นตัวตัดสินว่า รู้แล้วเข้าใจแล้ว ถ้าเป็นในลักษณะนี้จะไม่มีความรู้แจ้งเห็นจริงในขันธ์ห้าแต่อย่างใด จะพิจารณาถูกต้องตามหลักความเป็นจริงอยู่ก็ตาม ก็จะเป็นความจริงไปตามตำราเท่านั้น จะไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางใจแต่อย่างใด การพิจารณาถึงจะใช้ประโยคข้อความไม่เหมือนกับตำราก็ไม่เป็นไร แต่ความหมายให้เหมือนกันกับตำราที่นักปราชญ์ได้อธิบายเอาไว้ ในครั้งแรกก็ให้ใช้ปัญญาที่หยาบนี้ไปก่อน เมื่อพิจารณาอยู่บ่อย ๆ ปัญญาก็จะค่อยมีความละเอียดขึ้น มีความภูมิใจในปัญญาของตัวเอง เหมือนการนับเงินของคนอื่น จะผ่านมือเราไปวันหนึ่งหลายร้อยล้านอยู่ก็ตามใจก็เฉย ๆ ถ้าได้นับเงินที่เราหาได้ด้วยตัวเองถึงเงินจะไม่มากนัก ในความรู้สึกจะเกิดความภูมิใจดีใจว่าเงินนี้เป็นของของเรา

อย่างแท้จริง ความหวงแหนการดูแลรักษา การจับจ่ายซื้อของ ก็จะได้รับผลประโยชน์จากเงินเราด้วยความภูมิใจ นี้ฉันใด การใช้ปัญญาพิจารณาธรรมไปตามตำราใจก็จะเฉย ๆ ไม่เกิดความแปลกใจตื่นเต้นในธรรมแต่อย่างใด **ถ้ารู้เห็นธรรมด้วยปัญญาของเราเอง ในความรู้สึกจะทำให้เกิดความภูมิใจเป็นอย่างมาก ถึงจะมีความรู้จากตำราก็ให้นำมาประดับปัญญาได้** ถ้าเอาปัญญาไปประดับความรู้เมื่อไร การปฏิบัติจะก้าวหน้าต่อไปไม่ได้เลย

ฉะนั้น การพิจารณาขันธ์ห้าไปตามตำรา หรือพิจารณาหมวดธรรมอื่น ๆ ก็ตาม ถึงจะพิจารณาได้ แต่ใจก็จะเฉยเป็นธรรมดาไป ถ้าได้รู้เห็นความเป็นจริงด้วยปัญญาเฉพาะตัว จึงเรียกว่าผู้นั้นพึ่งตัวเองได้ ไม่ได้ไปหยิบยืมเอาความรู้จากผู้อื่นมาเป็นของเรา เหมือนรับประทานอาหารสำเร็จรูปจากผู้อื่นทำไว้แล้ว ถ้าผู้อื่นไม่ทำให้รับประทานเราก็ต้องอด วิ่งหาอาหารจากผู้อื่นมารับประทานต่อไป นี้ฉันใด ผู้ปฏิบัติในยุคนี้มีความต้องการธรรมะสำเร็จรูป อยากรู้ในสัจธรรมความจริงอย่างไรก็ไปค้นหาดูในตำรา หรือถามครูอาจารย์องค์นั้นองค์นี้ไป ให้ครูอาจารย์ตัดสินให้ว่าธรรมะหมวดนั้นผิดธรรมะหมวดนั้นถูก ทั้งที่ธรรมะของจริงอยู่ในตัวมีอยู่แล้ว แต่ไม่ยอมพิจารณาด้วยปัญญาของตัวเอง ให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงตามความเป็นจริง ถ้าเป็นไปในลักษณะนี้จะไม่เกิดความมั่นใจในตัวเองได้เลย **ถ้าถามครูอาจารย์ที่ดีมีธรรมะที่ถูกต้องก็มีความโชคดีไป ถ้าถามครูอาจารย์ที่เป็นมิจฉาปฏิบัติเราก็จะได้ข้อมูลในธรรมะที่ผิด เมื่อนำมาปฏิบัติก็จะเกิดเป็นปัญหา** เหมือนเรากำลังหลงทาง แต่ไปถามผู้หลงทางเหมือนกันกับเรา ทั้งเขาและเราก็จะพากันหลงทางต่อไป นี้ฉันใด ผู้ปฏิบัติที่อาศัยผู้อื่นมากไปก็เป็นในลักษณะฉันนั้น จะเหมือนกับบอดจูงบอดไปไม่รอด เพราะตาบอดจูงกันก็จะวกวนไปมาในที่แห่งเดียวหาทางออกไม่ได้เลย ในขณะพูดก็บอกว่าจะปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อเข้ากระแสแห่งมรรคผลนิพพาน เมื่อปฏิบัติเอา

จริงเมื่อไรจะภาวนาเป็นไปตามแบบฉบับของพวกดาบสฤๅษีกันทั้งนั้น

สิ่งใดที่ได้สร้างขึ้นมาจากความสามารถของเรา จะเกิดความรู้สึกว่าสิ่งนั้นจะมีความสำคัญมีคุณค่าแก่ตัวเราเป็นอย่างมาก เหมือนบุตรที่เกิดขึ้นจากความพยายามของเรา และเกิดขึ้นจากก้อนเลือดของตัวเราเอง และบุตรที่รับจากผู้อื่นมาเป็นบุตรบุญธรรม ในความรู้สึกส่วนลึก ๆ ของใจจะมีความรักบุตรที่เกิดจากสายเลือดเราเอง เพราะได้หล่อหลอมสร้างเขามาด้วยความสามารถของเรา นี้ฉันใด การรู้เห็นสัจธรรมความเป็นจริงด้วยสติปัญญาเฉพาะตัว จึงมีความหมายลึกซึ้งฝังใจไว้แนบแน่นจะไม่มีการหลงลืมในการรู้เห็นในสัจธรรมนั้นเลย จะมีความภูมิใจและมั่นใจในตัวเองอยู่ตลอดเวลา การพิจารณาให้รู้ตามหลักความเป็นจริงในหลักปริยัตินั้นย่อมพิจารณาได้ เมื่อใจยังไม่ยอมรับในความเป็นจริงตามปัญญาการพิจารณานั้นก็ยังไม่ได้ผลอยู่นั้นเอง ข้อสำคัญคือทำใจให้รู้เห็นตามปัญญา **เมื่อใจได้รู้เห็นความจริงตามปัญญาแล้ว ในเมื่อนั้นใจจะเกิดความแยบคาย ถ้าเกิดความแยบคายเมื่อไรใจก็จะเกิดความหายสงสัยในทันที และคลายจากความยึดมั่นถือมั่น ที่ผ่านมาใจมีความหลงผิดเข้าใจผิดในสิ่งใด ใจก็จะทอดธุระไม่อาลัยในสิ่งนั้นอีกต่อไป** ฉะนั้นผู้ปฏิบัติต้องฝึกสติปัญญาที่มีอยู่ให้รู้เห็นตามหลักความเป็นจริงอยู่เสมอ มิใช่ว่ารู้ตามตำราแล้วก็หยุดอยู่เพียงเท่านั้น ถ้าหยุดอยู่นาน ๆ ใจจะด้านในธรรม จึงยากที่จะแก้ไขให้ใจมีความรู้จริงได้

รู้เห็นตามความเป็นจริงด้วยปัญญา

การรู้เห็นตามความเป็นจริงด้วยปัญญา จะไม่เหมือนนิมิตที่เกิดขึ้นจากความสงบของสมาธิ ภาพนิมิตที่เกิดจากสมาธิมีหลายรูปแบบ เช่นปรากฏว่าเห็นเรานอนตายบ้าง เห็นโครงกระดูกของตัวเองบ้าง เห็นร่างกายเปื่อยเน่าบ้าง ผู้ไม่เข้าใจในหลักปฏิบัติก็คิดว่า อสุภะ ได้เกิดขึ้นกับเรา หรือเข้าใจว่า วิปัสสนาได้

เกิดขึ้นกับเรา หลักที่จริงแล้วไม่ใช่ เป็นเพียงภาพนิมิตของอสุภะเท่านั้น นิมิตนี้เกิดขึ้นแล้วก็ผ่านไป ใจไม่ได้เกิดนิพพิทา ความเบื่อหน่ายคลายกำหนัดแต่อย่างใด ถึงจะเอาเรื่องนี้มาเล่าให้ใคร ๆ ฟังก็เพียงเล่าตามปรากฏการณ์ของสมาธิเท่านั้น ถ้าจะเอาเรื่องที่เกิดขึ้นนี้มาเป็นอุบายในการฝึกวิปัสสนาก็จะเป็นการดี เมื่อจิตได้ถอนออกจากสมาธิแล้วให้ใช้ปัญญาสมมุติภาพที่เกิดขึ้นเอาไว้ ในลักษณะนิมิตนั้นเป็นอย่างไร ให้พิจารณาขยายออกไปโดยสมมุติ ถ้าเป็นรูปขันธ์ก็ให้แยกธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ ออกเป็นส่วน ๆ ใช้ปัญญาพิจารณาให้เป็นไปในความไม่เที่ยงบ้าง ใช้ปัญญาพิจารณาว่าเป็นก้อนทุกข์บ้าง ใช้ปัญญาพิจารณาลงสู่อนัตตาบ้าง ใช้ปัญญาพิจารณาลงสู่อสุภะความสกปรกโสโครกบ้าง ใช้ปัญญาพิจารณาให้รู้เห็นว่าร่างกายนี้เป็นเพียงที่พักของใจชั่วคราวบ้าง ใช้ปัญญาพิจารณาว่าอีกวันหนึ่งใจจะออกจากร่างกายนี้ไป การใช้ปัญญาพิจารณาในลักษณะนี้จึงเป็นอุบายวิธีเจริญวิปัสสนา หรือเป็นวิธีฝึกวิปัสสนาเท่านั้น ในเมื่อใจมีความรู้เห็นตามความเป็นจริงเมื่อไร ในเมื่อนั้นจึงเรียกว่า วิปัสสนาที่แท้จริง

ถ้ารู้เห็นสัจธรรมความจริงด้วยสติปัญญาเฉพาะตัวอยู่อย่างนี้ ในความรู้สึกลึก ๆ ของใจจะมีความละเอียดอ่อนและมีกำลัง ทั้งมีความกล้าหาญพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทุกกาลเวลา เหมือนผู้มีอาวุธอยู่ในมือ จะไม่กลัวต่อหมู่ข้าศึกศัตรูที่เข้ามารุกราน ไม่ว่าในเหตุการณ์เช่นไร จะไม่หนีหน้าหลบตัวกลัวตายแต่อย่างใด เพราะเชื่อมั่นในอาวุธที่ทันสมัยอยู่ในมืออยู่แล้ว นี้ฉันใด **ผู้ปฏิบัติถ้ามีสติปัญญาอยู่ในใจจะไม่เกรงกลัวต่อกิเลสตัณหาแต่อย่างใด เพราะมีความมั่นใจในการแก้ปัญหาได้ทุกกรณี** จะมีการสัมผัสทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะอยู่ก็ตามสติปัญญาจะคอยประสานงานอยู่ที่ใจตลอดเวลา มายาเล่ห์เหลี่ยมของกิเลสตัณหาจะมาหลอกใจด้วยวิธีใด สติปัญญาจะรอบรู้ในกลลวงของกิเลสตัณหาได้ทุกขั้นตอน **จะไปที่ไหนอยู่ในที่ใด**

จะไม่กลัวต่อกิเลสตัณหาที่จะเกิดขึ้น เพราะมีสติระลึกได้ในเหตุการณ์ทั้งปวง สัมปชัญญะจะมีความรู้ตัวเตรียมพร้อมอยู่ตลอดเวลา ปัญญาจะมีความรอบรู้พร้อมที่จะแก้ปัญหาได้ทันต่อเหตุการณ์ ถ้าผู้ปฏิบัติมีความพร้อมแล้วอย่างนี้ กิเลสมารจะมีกลวิธีมาหลอกลวงใจได้อย่างไร นั้นคือใจยอมรับความเป็นจริงจากปัญญาอย่างเต็มตัวไปแล้ว

ฉะนั้นการปฏิบัติเพื่อการละถอนปล่อยวางกิเลสตัณหาจึงเป็นเรื่องใหญ่ จะว่าสงครามล้างโลกให้หมดไปจากใจก็พูดได้อย่างเต็มปากเต็มคำ การรื้อถอนภพชาติให้หมดไปจากใจ เป็นนิสัยของผู้มีสติปัญญาที่มีความฉลาดรอบรู้ กิเลสตัณหาจะไปหลบซ่อนอยู่ในขันธ์ห้า สติปัญญาก็ตามขุดคุ้ยสับฟันอยู่ตลอดเวลา กิเลสตัณหาแอบแฝงอยู่ที่รูป สติปัญญาก็ขุดค้นทำลายให้เป็นไปตามอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา กิเลสตัณหาจะไปแอบแฝงอยู่ในเวทนา แอบแฝงอยู่ในสัญญา แอบแฝงอยู่ในสังขาร แอบแฝงอยู่ในวิญญาณ สติปัญญาก็เข้าไปทำลายให้เป็นไปในไตรลักษณ์นี้ทั้งหมด กิเลสตัณหาจะอาศัยตนคือขันธ์ห้าเป็นที่อยู่อาศัย ถ้าทำลายตนได้แล้วก็ชื่อว่าทำลายกิเลสตัณหานั้นเอง รูปไม่ใช่ตน ตนไม่ใช่รูป รูปไม่มีในตน ตนไม่มีในรูป เวทนาไม่ใช่ตน ตนไม่ใช่เวทนา เวทนาไม่มีในตน ตนไม่มีในเวทนา สัญญาไม่ใช่ตน ตนไม่ใช่สัญญา สัญญาไม่มีในตน ตนไม่มีในสัญญา สังขารไม่ใช่ตน ตนไม่ใช่สังขาร สังขารไม่มีในตน ตนไม่มีในสังขาร วิญญาณไม่ใช่ตน ตนไม่ใช่วิญญาณ วิญญาณไม่มีในตน ตนไม่มีในวิญญาณ **ถ้ารู้เห็นด้วยสติปัญญาชัดเจนอย่างนี้ กิเลสมารทั้งหลายจะไปอาศัยในขันธ์ห้าได้อย่างไร จึงได้สูญสลายไปจากขันธ์ห้านี้โดยหมดสิ้น**

ผู้ปฏิบัติต้องสังเกตดูตัวเองว่า ขณะนี้เรามีปัญญาความฉลาดรอบรู้ในสัจธรรมหรือไม่ หรือมีเพียงความรู้ที่ได้จดจำเอาตามตำรา อาศัยรู้ตามครูอาจารย์ที่ท่านได้อธิบายให้ฟัง ถ้าหากรู้เพียงเท่านี้ จะเป็นปัญญาในสัญญา เป็นปัญญาใน

ภาคทฤษฎีอยู่ในขั้น สุตมยปัญญา เท่านั้น ยังไม่ถึงขั้นจินตามยปัญญา และภาวนามยปัญญาแต่อย่างใด ปัญญาในหมวดปริยัติ ปัญญาในภาคปฏิบัติ ทั้งสองนี้มีความเกี่ยวโยงกันอยู่ก็ตาม ปัญญาในภาคปริยัติมีเท่าไรก็มีความพอใจอยู่เพียงเท่านั้น ปัญญาในภาคปฏิบัติที่จะทำให้เกิดความฉลาดรอบรู้ตามความเป็นจริงนั้น ผู้ปฏิบัติไม่ชอบพัฒนาปัญญาที่เป็นของส่วนตัวให้เกิดขึ้นบ้างเลย นี่ก็เพราะได้ยินได้ฟังมาว่าทำสมาธิให้จิตมีความสงบแล้วปัญญาก็จะเกิดขึ้น นี่เองผู้ปฏิบัติจึงไม่ยอมฝึกปัญญา ยังมีความเห็นต่อไปว่า เมื่อปัญญาเกิดขึ้นจากสมาธิแล้ว ก็จะไปละกิเลสตัวนั้นละตัณหาตัวนี้ให้หมดไปจากใจ โดยตัวเองอยู่เฉย ๆ ไม่ต้องทำอะไร ปัญญาจะละกิเลสตัณหาให้หมดไปจากใจไปเอง เราก็จะได้เป็นพระอริยเจ้าที่สมบูรณ์ ความเข้าใจอย่างนี้ ๆ เองจึงทำให้ผู้ปฏิบัติไม่ยอมฝึกปัญญาจะนั่งคอยท่าเป็นพระอริยเจ้าฟรี ๆ ในลักษณะอย่างนี้ไม่มีที่ไหนในคำสอนของพระพุทธเจ้าเลย แต่คนเราคิดกันไปในมิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิดไปเอง

การปฏิบัติถ้าศึกษาประวัติของพระอริยเจ้าในครั้งพุทธกาลให้ดีแล้ว จะไม่เกิดเป็นมิจฉาปฏิบัติแต่อย่างใด จึงขอให้ทุกท่านได้พิจารณาในเหตุผล ความเป็นมาของพระอริยเจ้าทั้งหลาย เราจะได้เอาเป็นแบบอย่างในอุบายวิธีการปฏิบัติของท่านให้ถูกต้อง เป็นสัมมาปฏิบัติตรงตามกระแสธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าและพระอริยเจ้าทั้งหลายในครั้งพุทธกาล **ในยุคนี้สมัยนี้ถึงจะมีพระอริยเจ้าอยู่ก็ตาม เมื่อไม่ยอมรับถึงท่านจะแสดงธรรมดีมีเหตุผล หรือเขียนหนังสือชี้แนะแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องอยู่ก็ตาม ก็จะไม่ยอมรับความจริงจากท่านเหล่านั้น** ยังมีคนส่วนใหญ่ที่เข้าใจว่า ในยุคนี้สมัยนี้หมดยุคหมดสมัยของพระอริยเจ้าไปแล้ว ถึงจะอธิบายให้ฟังว่ายังมีพระอริยเจ้าอยู่ก็ยังไม่เชื่ออยู่นั้นเอง ฉะนั้น **ผู้ปฏิบัติจงมีความหนักแน่นในธรรม อย่าไปตื่นตามข่าวลือของกลุ่มคนพาลเหล่านั้น อย่าประมาทในชีวิตที่มีอยู่อันน้อยนิด เราจะทำให้ชีวิตเรามีคุณค่าก่อนที่จิตจะ**

ปราศจากร่างกายนี้ไป ขอให้ทุกท่านจงฝึกสติปัญญา ฝึกการพิจารณาในหลักความเป็นจริงอยู่เนือง ๆ ด้วยเทอญ

พระอาจารย์ทูล ขิปฺปปญฺโญ